

2017 m. lapkričio 17 d., penktadienis

Nr. 38 (1232) | Kaina 1,30 Eur

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

Mieli skaitytojai,

„Lietuvos pašto“ skyriuose jau galite užsiprenumeruoti „7 meno dienas“ 2018 metams. Padidėjus savaitraščio apimčiai ir kainai, užsiprenumeruoti jį tikrai naudinga: už 1 numerį mokėsite ne 1,30 Eur, bet 1,05 Eur. Prenumeratos kaina 1 mėn. – 4,39 Eur, 6 mėn. – 26,32 Eur, metams – 43,86 Eur. „Kino“ žurnalo 1 numerio prenumeratos kaina – 2,75 Eur, pusmečiui – 5,51 Eur, metams – 11,02 Eur.

Prenumeruodami sutaupote ir remiate mūsų leidinius. Prenumeratą galima užsisakyti ir internetu www.prenumeruok.lt bei telefonu 8 700 55 400

3

Penktasis Vilniaus fortepijono festivalis

6

Mantas Jančiauskas apie spektaklį „Dreamland“

G. SAVICKIO NUOTR.

Paroda „Académie de Vilna – Vilniaus piešimo mokykla (1866–1915)“

12

„Scanorama 2017“: vienu sakiniu

Skrendu viena

Įspūdžiai iš konferencijos „Pirmyn: moterys fotografijoje“ Nacionalinėje dailės galerijoje

AGNĖ NARUŠYTĖ

Konferencijos tema „moterys fotografijoje“ rengėjai pasmerkti dvigubai teisintis. Vieniems oponentams atrodo, kad nėra reikalo išskirti moteris, nes abiejų lyčių galimybės reikštis vienodos, menininkės turi tas pačias sąlygas kurti kaip menininkai ir t.t. Kiti sakys, kad nebeverta kalbėti apie fotografiją, kad grynų medijų laikas baigėsi, o socialinius tinklus užplūdę vaizdai ją nudėvėjo. Neseniai Jurijus Dobriakovas palaidojo fotografiją Akvilės Anglickaitės algoritmo jūroje. Palaidojimų ir pabaigų būta daug, bet kažkodėl apie fotografiją teberašoma ir tebekalbama. O lyčių (ne)lygybės klausimas... vėl tapo kone pagrindine spaudos tema, net ir Lietuvoje. Abi temos man artimos. Todėl kai Ieva Meilutė-Svinčūnienė pasiūlė rengti antrosios tarptautinės konferencijos „Pirmyn: moterys fotografijoje“ („Fast Forward: Women in Photography“) programą kartu su kolegėmis iš Didžiosios Britanijos, iškart sutikau.

Patirtis buvo verta skirto laiko. Londone nei kuriančių moterų, nei fotografijos temos nesensta. Pabaigų manija išblėso paaishėjus, kad tikrovė taip ir liko netobula, linkusi atkristi į karus ir prievartą. O fotografija ir toliau netelpa į meno rėmus, nes šio tikrovės pakaitalo politinės, socialinės ir kitokios pasekmės nenusipėjamos. Tiesą sakant, dviejų kategorijų atskirumo klausimas buvo apsvaistytas vėliau, pačioje konferencijoje, o gegužės pirmosiomis dienomis susirinkusios Londono menų universitete mes tik stengėmės sudaryti įdomią programą. Vaidmenys buvo parinkti taikliai. Smagiai nuteikė energingoji fotografė Anna Fox, moterų

Zofia Kulik, „Susizavėjusi savimi V“. 1997 m. Fundacja Sztuki Polskiej ING

kūrybą propaguojančios „Fast Forward“ platformos (*fastforward.photography*) įkūrėja. Smalsioji kuratorė Jean Wainwright visuose pasiūlymuose atrasdavo įdomumo. Fotografė Grace Lau į viską žvelgė ironiškai. Griežtoji kritikė Val Williams mikliai atmesdavo kiekvieną silpnesnę idėją. Maria Kapajeva, Londone gyvenanti fotografė iš Estijos, rūpinosi praktiniais reikalais, o mudvi su Ieva atstovavome vietos kontekstui.

Kodėl britų profesorėms parūpo tas mūsų kontekstas? Pirmoji konferencija vyko Londono „Tate Modern“ galerijoje 2015 metais. Norinčių joje dalyvauti buvo begalės ir niekas iš Baltijos šalių nepateko

į programą, turbūt neatlaikė baisingo Val Williams žvilgsnio. Mačiau, kaip ji susiraukia perskaičiusi pasenusią teorinę idėją. Joms pasenusią, nes pas mus dar tik atkeliauja, tarkim, Judith Butler vertimas, kurį vis tiek reikės apsvaistyti ir „įsisavinti“. „Pirmyn“ mąstančios moterys mūsų svarstymams neturi laiko, joms rūpi atrasti užmirštas ir nežinomas mintis, įrašyti jas į fotografijos istoriją, į pasaulio naujienas.

Manantieji, kad feministės dėl moterų atmetimo perdeda, turbūt neatėjo į diskusiją apie fotografijų leidinius „Prospekto“ galerijoje. Ant stalo kroatės išdėliojo

NUKELTA Į 9 PSL.

Vieno savaitgalio *presto*

Gunhild Carling ir Kauno bigbendo koncertų įspūdžiai

ZITA BRUŽAITĖ

Pirmą lapkričio savaitgalį (lapkričio 3–5 d.) švedų džiazio atlikėja bei multiinstrumentininkė Gunhild Carling ir Kauno bigbendo programa „Swing Out Show!“ siautulingai praskriejo tris didžiuosius Lietuvos miestus (koncertai vyko Kaune – VDU Didžiojoje salėje, Vilniuje – Kongresų rūmuose ir Klaipėdos koncertų salėje). Programa ištis pateisino *šou*, t.y. puošnaus pasirodymo, reikšmę. Visur džiazio ir svingo muzikos karalienė atliko tą pačią programą, tačiau kiekvieną kartą vis atnaujindama detales, papildydama naujais, konkrečiai auditorijai skirtais niuansais. Kaip sakė koncertą rengusios koncertinės įstaigos „Kauno santaka“ vadovas Vaidas Andriuškevičius, „klausytoją norėjome nustebinti ir pradžiuginti, gausioje muzikos įvykių panorama juos padėti atrasti naują pavidą“.

Gausiausią programos „Swing Out Show!“ dalį sudarė G. Carling kompozicijos, keletas Benny Carterio kūrinių bigbendui, džiazio standartai. Paprastai naujai išgirsta muzika reikalauja koncentruoto dėmesio, bet Gunhild muzikos paslaptis slypi atpažįstamuose svingo epochos ženkluose – melodijoje, ritmuose, kurie sukelia girdėtos, todėl artimos muzikos efektą. Antrinu viešojoje erdvėje rastam klausytojo atsiliepimui, jog Gunhild kompozicijos, perfrazuojant žinomą nuotakų posakį, yra ir girdėtos, ir naujos, ir pasiskolintos, ir kažko melsvo derinys. Instrumentininkė yra išleidusi dešimt albumų, o šiame koncertiniame ture skambėjo

kūriniai iš 2013 ir 2015 m. išleistų albumų „Big Apple“, „Swing Out!“, „Harlem Joy“ („Hot Head“, „My Heart Is Waiting For You“, „Good Morning Baby“, „Hot Shot Lindy“, „Fire Alarm“, „Bag Pipe Blues“ ir kt.).

Dviejų dalių koncerte „Swing Out Show!“ skambėjo daugiau kaip dvidešimt spalvingų kompozicijų, o programa buvo sudaryta iš dainavimo, grojimo skirtingais instrumentais, šokio, tarpuose – žaismingo solistės bendravimo su publika. Džiazio muzikos sensacija vadinama G. Carling trijuose koncertuose grojo trimitu, trombonu, išilgine fleita, dūdmaišiu, lūpine armonikėle. Minėtų instrumentų improvizacijų viršukalnėmis tapo Gunhild pademonstruoti triukai, kai vienu metu grojama dviem, trimis trimitais bei akrobatinė miniatūra su trimitu ir bandža. Vokalą solistė keitė trimitu ar trombonu, prijungdama šokį, stepą, špagatą... Čia pat buvo kalbinami, išvedami į priekį solinės partijos Kauno bigbendo atlikėjai bei sukamasi su jaunatviškais „Jazz House Team“ lindihopo šokėjais (choreografas Dainius Bervingis).

Vis dėlto svarbiausi atlikėjos instrumentai programoje buvo trimis ir trombonas. Nors solistės ir bigbendo darną galėjai jausti visoje programoje, itin raiškiai ir subalansuotai skambėjo lyrinės kompozicijos: „You Are my Entire Universe“, „My Heart Is Waiting for You“, „Chanzon“, jos nepaliko abejingų dėl *piano* niuansų, ansambliskumo, plastiškų pučiamųjų ir ritmo grupių „persidengimų“ bei solistės ar kelių solistų „išnirimų“ iš bendro muzikavimo tėkmės. Vien ko verta

„Chanzon“ Gunhildos subtiliai atliekama trombono partija, jautriai išdainuota šio instrumento retai eksploatuojamose aukštų natų zonose! O pati Gunhild šią kompoziciją, kaip ir kitus mums iš pažiūros sudėtingus numerius, kukliai pristatė kaip vieną pirmųjų savo kūrybinių rezultatų.

Ne kartomis, o amžiais skaičiuojamos G. Carling šeimos muzikinės tradicijos. Nuo vaikystės atlikėja koncertuoja su šeima, kurią beveik ir galima laikyti jos muzikos mokykla, akademija ir gyvenimo universitetu – niekur kitur muzikos ji nesimokė. Tačiau muzikantė puikiai pažįsta muzikinio pasaulio naujienas, domisi, iš jų mokosi ir pritaiko savo muzikavimui. Svingas, rokenrolas, bliuzas, fokstrotas ir spontaniški bei iš anksto apgalvoti „inkliuzai“ iš viduramžių, renesanso ar avangardo metro Karlheinz Stockhauseno „Swing Out Show!“ programoje buvo skirti tikram auditorijos muzikinės temperatūros įkaitinimui! Gunhild tėvo Hanso Coolingo Carlingo sukurta kompozicija „Bag Pipes Blues“ – vienas iš tokių intriguojančių inkliuzų, keliantis asociacijų su škotišką dūdmaišį džiaze naudojusiu Amerikos džiazio grandu Rufusu Harley. Kitas įdomus programos pavyzdys – „The Lady Is a Tramp“. Tai Richardo Rodgerso ir teksto autoriaus Lorenzo Harto 4-ojo dešimtmečio hitas, dainuotas Franko Sinatros, Ellos Fitzgerald, Shirley Bassey, duetu Tony Bennetto ir Lady Gaga. O Gunhild jį priartino prie viduramžių dvasios ir žinomos dainos melodiją virtuoziškai atliko išilgine fleita...

Jievaras Jasinskis, Gunhild Carling ir Kauno bigbendas

D. ČEPLOS NUOTR.

Prie programos „Swing Out Show!“ sėkmės neabejotinai prisidėjo Kauno bigbendas. Renginį pradėjęs kerinčia, tempo ir diapazonų iššūkių orkestrui nestokojančia B. Carterio „Movin’ Uptown“ partitūra, orkestras lyg anonsavo karštą būsimą renginio temperatūrą, kurią jam pavyko išlaikyti iki pat pabaigos. Ir grojant virtuozinius kūrinius, ir lėtus, ir grojant akademiškai, ir svinguojant, ir stovint, ir... gulint (!) – visur Kauno bigbendo muzikavimas pasižymėjo homogeniškumu, artikuliuoto ir kartu išlaisvinto garso kokybe. Išskirčiau jų pagrotus „ažūrinius“ lyrinių kompozicijų epizodus, kuriose labai subtiliai išryškėjo solinės ir ansamblinės saksofonų, trombonų, trimitų bei ritmo grupių linijos. Tai – šią programą rengusio meno vadovo, trombonų grupės koncertmeisterio Jievaro Jasinskio nuopelnas. Renginio linksmybė, žaidimas ir profesionalumas buvo paženklinti aukštu kokybės ženklu. „Tai galėčiau pavadinti

nedideliu atradimu sau pačiam, nors žinau, kad kiekviena programa ir susitikimas atveria naujas patirtis ar horizontus“, – apie bendrą programą su G. Carling sakė J. Jasinskis.

G. Carling vokalas vertas atskiro dėmesio. Savo sodrų kontraltą Gunhild tai užaugindavo iki dramatinės jėgos, tai vėl prigesindavo iki vos girdimų natų ar jų vibrato šešėlių. Itin įtaigiai, plastiškai jos balsas skambėjo lyrinėse dainose, nors jų tebuvo tik trys. Beje, matematiškai apskaičiavus koncertuose skambėjusių kūrinių tempus, išeitų linksmas ir labai greito tempo muzikinis vyksmas – *presto* – dinamiškas muzikinis kaleidoskopas, puikiai atspindintis dabarties gyvenimo tempą. O prie visų G. Carling apibūdinimų („karalienė“, „nacionalinis turtas“ ir pan.) neučia peršasi naujas, atspindintis karštos versmės proveržį: susitikome su moterimi-geizeriu! Ir šis titulas, ko gero, tikliausiai apibūdina ir Gunhild Carling, ir jos karštą džiazą.

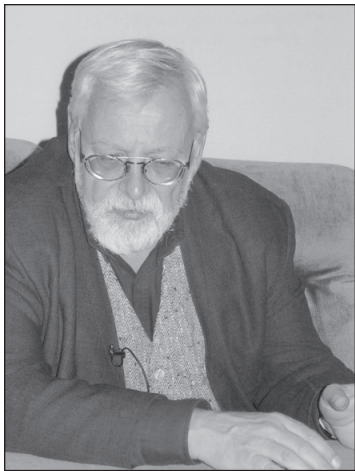
In memoriam

Krzysztof Droba (1946 07 25–2017 11 10)

Sėkmingai baigęs Fryderyko Chopino licėjaus Krokovoje fortepiono klasę, tame pačiame mieste pasirinko muzikos teorijos studijas. Įgijęs diplomą 1971 m., nuo 1972 m. dirbo dabartinėje Krokovo muzikos akademijoje, kompozitoriams ir teoretikams dėstydamas XX a. muzikos istoriją ir literatūrą. Nuo 1975-ųjų įsitraukė į savo sumanytus festivalius Stalovoje Volioje, Baranove, Sandomire, kur reikšmingai dalyvaudavo ir jo pakviesti muzikai iš Lietuvos. Nuo 1989 m. inspiruojančiai triūsė lenkų ir lietuvių muzikologų konferencijose, buvo Lietuvos kompozitorių sąjungos garbės narys, Gedimino ordino kavalierius, pelnę įvairių pagarbos ir dėkingumo ženklų Lenkijoje ir kitur.

1996-aisiais Palangoje ekspromtu eidamas pas Dvarionus ties varteliais stabtelėjau, nes pro pravirą langą girdėjosi paskutinės Schuberto sonatos pirmoji dalis. Klausiausi nenučiuokdamas, kas čia sulėtintą muzikos slinktį daro panašią į prarastą vaikystės patirtį, kai į Palangą atvykus pirmą kartą būdavo einama prie jūros – dar šilto smėlio dengiamoje gatvėje išgirsti bangų mūšą, lipdamas į kopas pro nendrių dvelksmą užuodi vandens kvapą, o užkopusį nusmelkia tarsi nematytas putojančių keterų vaizdas. Aldonos repertuare tos sonatos nebuvo, tad gal ją taip gvildeno kažkas atvykęs koncertuoti? Tuose namuose daug kas akimirksniu tapdavo savas. O paaiškėjo, jog tai būta Krzysztofo, viena tvės tyloje patiriančio tarsi pirmojo susitikimo su šia muzika nuostabą. Pasakė, jog grįžęs namo ją būtinai išmoks.

Pagal kūrybines Krzysztofo Drobos vizijas suburti naujosios muzikos festivaliai (1975–1989) tapo esmingais iš ideologizuoto sąstingio

Krzysztof Droba

NUOTRAUKA IŠ ASMENINIO ARCHYVO

sparčiai besivaduojančios Lenkijos kultūrinio gyvenimo postūmiai, paveikusiai ir lietuvių muziką. Tarp sunkiai suvokiamu būdu (neklaidi Krzysztofo nuojauta?) parinktų ir sukvieštų šių festivalių dalyvių būdavo ne tik muzikos kūrėjai, bet ir kitose kultūros srityse iškilusių asmenybių. Tokia visuma buvo palanki netikėtoms jungtims, vėliau atgimstančioms tapybiškuose Krzysztofo pasakojimuose. Tie

dažniausiai niekur neužrašomi monologai besiklausančius įtraukdavo, kerėdami minčių laisve, taiklumu, pasigėrėtinais valdoma kalba, jos intonacijomis. Asmenybės magija! Kiek jo aprėpta žmonių, charakterių, situacijų... Pagalvodavau – juk tai savęs nerealizuojantis rašytojas, bet juk ne menkesnis ir aktorius. O dar ir koks režisierius... „Viskas viename“? Tik gal atsargiau, nes tokiais žodžiais netyčia gali prisišaukti ir Krzysztofui svetimų sąsajų su nūdiena.

Sykį jam pasakiau, jog vertėtų jo pasakojimus ir samprotavimus įrašinėti, nes jie juk ne menkesni už tai, ką aptinkame skaitydami kad ir Thomo Manno „Užburtą kalną“. Ėjome mūsų namų link Pušų gatvės, ir Krzysztofas tyliai pasakė, jog aš juk galįs tą daryti, kodėl ne... Bet mano veiksmus gal stingdė graužatis dėl jau prarastų lobių, tad neatsirdamas kvailumui ir toliau nieko neįrašinėjau.

Laimei, to ėmėsi kažkas iš Antrosios Varšuvos radijo programos, kuri lapkričio vienuoliktos

priešpiečiu nutraukė laidą, kad praneštų ką tik gautą žinią apie Krzysztofo Drobos mirtį. Apstulbęs paskambinau Rūtai Stanevičiūtei, jau užbaigusiai rengti solidžią Krzysztofo straipsnių ir pokalbių apie lietuvių muziką rinktinę „Susitikimai su Lietuva“. Namie iki tamsos klausėmės Varšuvos „dvojkos“ parengtų spalvingų Krzysztofo pasakojimų ir samprotavimų, o jo sąmojaus blyksniai dažnokai kliudydavo suvaldyti juoką.

Smėlingoji vaikystės gatvė, kopos, jūra...

Savąją vertę jis puikiai suvokė, žinojo esąs burtininkas. Šiltų vasaros naktų valandos mūsų kieme tarsi visai kitu žanru tęsdavo jo kūrybingai sumanytus ir meno įvykiais tapdavusius festivalius. Regis, jam retsykiais pakakdavo poros klausytojų, kampuotais posūkiiais skraidančių šikšnosparnių ir to šiaurietiška švytinčio vasaros vidurnakčio dangaus. Nujautėme, kaip jo pasiilgdavo...

EDMUNDAS GEDGAUDAS

Prasidėjo muzikinė kelionė su pakeleiviais

Penktojo Vilniaus fortepijono festivalio pradžios koncertų įspūdžiai

ALDONA ELEONORA RADVILAITĖ

Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje lapkričio 11-ąją prasidėjo Penktasis Vilniaus fortepijono festivalis. Sumani, kūrybinga jo meno vadovė, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatė, profesorė Mūza Rubackytė įdomiai ir atsakingai renkasi atlikėjus iš viso pasaulio, suteikdama galimybę pasireikšti ir neseniai sėkmingai tarptautiniuose konkursuose pasirodžiusiems jaunuoliams, ir priminti brandžias patyrusių meistrų interpretacijas. Nuo 2009-ųjų rengiamuose festivaliuose jau įvyko 38 koncertai, juose dalyvavo 70 atlikėjų (tarp jų – 43 pianistai) iš 25 šalių. Kiekviename festivalyje M. Rubackytė pasiūlo gvildinti kokią nors temą, o atlikėjai kompozitorių pasirinkimu bei savitomis jų kūrinių traktuotėmis stengiasi kuo tiksliau ir įtaigiau atskleisti festivalio idėją. Be to, ir kiekvienam koncertui suteikiamas prasmingas pavadinimas.

Apie devynių skirtingų koncertų ciklą (lapkričio 11–25 d.) M. Rubackytė renginio buklete rašo: „Šių metų jubiliejinis, Penktasis Vilniaus fortepijono festivalis gvildens filosofinę kultūros tęstinumo temą „Pakeleiviai“. Vienatvė yra pianisto gyvenimo dalis, tačiau mums lemto kelio negalime nueiti be pakeleivių. Šių metų festivalyje pristatysime įvairius „pakeleivių“ tandemus: kompozitorių ir atlikėjų, įkvėpėjų ir įkvėptųjų, varžovų ir partnerių, laimėtojų ir pralaimėtojų, mokytojų ir mokinių. Festivalyje tvyros ieškančio savo kelio amžino keliauninko – „Klajūno“ („Wanderer“) – įvaizdis. Judėjimo ir variacijų dosni pakeleivių dvasia įkvėps

D. MATEJEVO NUOTR.

Mūza Rubackytė

visus Vilniaus fortepijono festivalio koncertus.“

Šventinis festivalio pradžios koncertas, pavadintas „Išganingoji meilė“, pakiliu puikios muzikos atlikimu nudžiugino gausiai susirinkusius klausytojus, tarp kurių buvo ir prezidentas Valdas Adamkus su žmona Alma bei kultūros ministrė Liana Ruokytė-Jonsson. Griežė Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Modestas Pitrenas), jam dirigavo daugeliui Lietuvoje dar nežinomas puikus, temperamentingas batutos meistras iš Italijos Renato Balsadonna, solistė – Mūza Rubackytė. Orkestro atliekami Richardo Wagnerio operos „Tanhoizeris“ uvertiūra bei Hectoro Berliozo „Fantastinė simfonija“ C-dur, op. 14, skambėjo ryškiai, įtikinamai. Stebino maestro sugebėjimas įkvėpti orkestro muzikantus tiksliai ir išraiškingai vykdyti jo interpretaciją. Garsai skriejo lengvai, tarsi be pastangų, skambesiai buvo skaidrūs, švarūs. Panašiai kaip griežiant nedideliame ansambliui, puikiai

girdėjosi visų atskirų instrumentų atliekamos partijos, jos nepriekaištingai derėjo tarpusavyje. Ryškios meninių vaizdinių charakteristikos, besikeičiančios nuotaikos buvo pateiktos labai aiškiai, lanksčiai frazuojant bei su įvairia dinamika. Ideali kūrinių forma, įtaigus skirtingų emocijų būsenų perteikimas. Profesionalus pianistas, simfoninės, operinės bei chorinės muzikos dirigentas R. Balsadonna nuolatos rengia koncertus su Karališkosios filharmonijos simfoniniu orkestru, su juo 2016 m. išleido kompaktinę plokštelę. Maestro kviečiamas į daugelio šalių prestižinius operos teatrus, yra parengęs garso įrašų pasaulinėms kompanijoms. Ir mums ši vakarą teko garbė mėgautis ryšiomis, tauriomis maestro perteikiamomis muzikos traktuotėmis.

Puikiai pažįstame savitą ir ryškų M. Rubackytės grojimo stilių, todėl jos su orkestru pirmą kartą Lietuvoje atlikta Franzo Schuberto–Frenco Liszto Fantazija „Klajūnas“ („Wanderer Fantasie“) fortepijonui ir orkestrui C-dur, op. 15 (D. 760) / S.

366, sukėlė ovacijų audrą. Manoma, kad Schubertas apie originalų fortepijonui solo skirtą savo kūrinį, reikalaujantį aukščiausio virtuozinio meistriškumo, yra pasakęs, jog „tik šėtonas galėtų pagroti šią muziką“. Gal todėl daugelio pianistų, nutarusių įveikti šias technines kliūtis, traktuotėse muzikiniai vaizdiniai atrodo tirštai klampoki, niūroki. Liszto aranžuotėje su orkestru fortepijono partija gražiai persipina su orkestro harmonijomis ir tembrais, solistas sudėtingais pasažais akompanuoja orkestre pravedamoms temoms, o kartais jas perteikia solo partijoje. Maestro R. Balsadonnos interpretacijoje muzika liejosi šviesiai ir lengvai. Panašiai skambėjo ir M. Rubackytės fortepijonas – trapi, bet energingai, su polėkiu, o kartais – ramiai, kontempliuojančiai, tarsi medituojant. Garso intensyvumo prasme tiksliai ansambliškai derėjo beveik visa atlikėjų analogiškai traktuojama muzika, išskyrus keletą epizodų, kai kulminacijose sudėtinga virtuozinė fortepijono partija neturėjo galimybių prasimušti pro galingai skambančių pučiamųjų ir intensyvaus viso orkestro *tutti* sieną. Gaila, kad tuomet galėjome tik vizualiai stebėti, kaip vikriai ir energingai juda pianistės pirštai, rankos.

Nežiūrint tų neįvykių momentų, „Klajūnas“ sužavėjo. Publika reikalavo bisų. M. Rubackytė kreipėsi į savo gerbėjus sakydama, jog šio koncerto tema – meilė, tad ji pasiskambins įžymiąją Richardo Wagnerio–Liszto „Izoldos meilė ir mirtį“ („Isoldes Liebestod“). Šia nepaprasto grožio muzika profesorė ir vėl pademonstravo savo išskirtinį atlikimo meistriškumą bei stilių – tikslią muzikinės medžiagos

analizę, sugebėjimą pakiliai virtuozinėmis priemonėmis pagrįsti perteikiamus vaizdinius.

Festivalis rengia ir koncertus visai šeimai. Lapkričio 12 d. filharmonijos salėje skambėjo dieninis koncertas „Maestra ir jaunieji talentai“, komentuojamas muzikologės Linos Navickaitės–Martinelli. Orkestro partiją talentingiems jaunesiems solistams atliko Valstybinis Vilniaus kvartetas: Dalia Kuznecovaitė (I smuikas), Artūras Šilalė (II smuikas), Girdutis Jakaitis (altas) ir Augustinas Vasiliauskas (violončelė). Koncerto pabaigoje su festivalio įkvėpėja M. Rubackyte kvartetas pakiliai atliko Roberto Schumanno *Scherzo* iš fortepijoninio kvinteto Es-dur, op. 44. Koncertuoti festivalyje buvo patikėta dviem pianistams – Simonui Mikniui (skambino Wolfgango Amadeus Mozarto Menuetą iš Koncerto fortepijonui ir orkestrui Nr. 11 F-dur, KV 413) bei Kasparui Mikužiui (atliko Johanno Nepomuko Hummelio Menuetą iš Kvinteto es-moll, op. 87). Concerte griežė ir dvi smuikininkės: Agnė Gečaitė (Pablo de Sarasate's Introdukciją ir Tarantelą, op. 43) ir Ugnė Liepa Žuklytė (Mozarto Rondo iš Koncerto smuikui ir orkestrui Nr. 5 A-dur, KV 219). Baletų šokėja Rūta Karvelytė, jautriai akompanuojant kvartetui, grakščiai pašoko Adolphe'o Adamo baletu „Žizel“ pirmo veiksmo variaciją. Visi šie talentingi vaikai jau yra įvairių tarptautinių konkursų laureatai, todėl pasirodė drąsiai, užtikrintai. Talentu ypač išsiskyrė jauniausia koncerto dalyvė Agnė Gečaitė, Tauragės miesto apdovanota už krašto garsinimą. Pailinkėjime jaunesiems talentams, jų mokytojams bei tėveliams ištvermės siekiant pasirinkto tikslo.

Garso ir vaizdo sintezė

Ryoji Ikedos ir Vytauto V. Jurgučio performansai „Gaidos“ uždaryme

LAURA SVIRSKAITĖ

Kaip jau pastaraisiais metais įprasta, šiuolaikinės muzikos festivalis „Gaida“ uždarymo koncerte pateikia pasaulinio lygio elektroninės muzikos atstovų koncertus. Lapkričio 7 d. Šiuolaikinio meno centre ypač gausiai susirinkę klausytojai išgirdo ir pamatė ne tik bene sėkmingiausią lietuviško audiovizualinio meno kūrinį – Vytauto V. Jurgučio performansą „Metros-can“, bet ir gerai žinomo japonų elektroninės muzikos ir vaizdo menininko Ryoji Ikedos garso bei vaizdo ir šviesų kūrybos sintezę „Supercodex“.

Vytauto V. Jurgučio kūryba taip pat jungia skirtingus muzikos elementus, o vienas įsimintiniausių

„blokų“ – eksperimentinės elektroninės kompozicijos. Pastaruoju metu plačiai pasaulio festivaliuose (Olandijoje, Ispanijoje, Japonijoje, Kinijoje, Indijoje ir kitur) atliekamą bendrą Vytauto V. Jurgučio (sumanytojas, kompozitorius bei elektroninės muzikos atlikėjas) ir Vaclovo Nevčesausko (vaizdo meninininkas) projektą – audiovizualinį performansą „Metros-can“ (2010) – turėjo progą išvysti ir „Gaidos“ festivalio lankytojai. Maždaug keturiasdešimt penkias minutes trunkantis kūrinys pasižymėjo įvairiausių muzikos elementų bei vizualikos pokyčiais. Kaip teigia kompozicijos autorius, „tai futuristinis audiovizualinis kūrinys megapolio, jo informacinio tempo, įvykių daugiapoliškumo ir

kitų posturbanistinių vektorių temomis“. Kompozicija nuolat kito nutraukiant prieš tai skambėjusius garsus ir linijas bei taškus rodančią vizualizaciją, todėl ilgos trukmės opusas vis sudomindavo, įtraukdavo į naują, kitaip pateiktą epizodą. Muzikinę medžiagą taip pat sudarė įvairūs garsai – nuo ausiai nemalonių, cypiančių iki pulsuojančių, skambių aukšto registro garsų. Polistilistiniai elementai ir šioks toks chaosas kompozicijoje atspindi kūrinio sumanymą – performanso pavadinimas susijęs su žodžio „metras“ kilme (gr. *metron* – matas), kuris apibrėžia matavimą, judėjimą ir transportavimą, o šie visi veiksmams jungiami į „labai koncentruotą garsą ir vaizdą – suspaustą didmiesčio informacinę laviną“.

O japonų elektroninės muzikos menininko Ryoji Ikedos (sumanytas, kompozicija) ir Tomonagos Tokuyamos (kompiuterinė grafika, programavimas) performansas „Supercodex“ (2013) pasirodė kur kas vientisesnis ir formos prasme labiau išbaigtas. Ne tik vaizdinė medžiaga paremta juodos ir baltos spalvos ypatybėmis, bet ir muzika skambėjo lyg viena didelė, išplėtota, vientisa kompozicija. Savo trilogijoje („Supercodex“ – trečioji trilogijos dalis, šalia „Detaplex“ ir „Test Pattern“) kūrėjas tyrinėja išplėstinių dažnių, „garso duomenų“ ir „duomenų skambesio“ fenomeną. Garso struktūrą formavo įvairūs, rodos, atsitiktiniai garsai – žemi ūžesiai, girdimi lyg sproginėjančys ar trąskantys elementai, kurie

buvo vizualiai pateikti šalia matematinių ir apgalvotų, tiksliai garsą atliepiančių vaizdų. Ilgainiui plėtojamoje kompozicijoje įterpiama šokių pulsacija, po truputį įsivyrąja monotoniški įvairių mechanizmų ritmai. Ypač įspūdingai pateikiama staiga nutrūkstančio garso ir vaizdo medžiaga, o po pauzių ir vėl netikėtai išnyra garsi muzika bei šviesų instaliacijos.

Garsų įvairovė ir kontrastuojančios skirtingų autorių vaizdo instaliacijos išryškino dvi savotiškas meno komponavimo strategijas, kurios, sakyčiau, iš tiesų buvo labai priešpriešinamos. Galima teigti, jog aktualiosios muzikos festivalio „Gaida“ finalas parengė ryškią ir įvairialypę elektroninės muzikos fiestą šio žanro gerbėjams.

Skambiai prasiveržęs

III tarptautiniam Juozo Naujalio choro dirigentų konkursui pasibaigus

INGRIDA ALONDERĖ

Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje spalio 24–27 d. vyko III tarptautinis Juozo Naujalio choro dirigentų konkursas, sulaukęs daug įvairių pasaulio šalių atstovų dėmesio. Pirmasis tarptautinis Juozo Naujalio choro dirigentų konkursas surengtas 1990 m., antrasis – 1994 metais. Įvairios priežastys lėmė, kad pirmųjų konkursų iniciatyva nutrūko net keliems dešimtmečiams, bet ypač džiugu, kad šis dirigentų konkursas atgimė atkurtos Lietuvos 100-mečio išvakarėse ir vėl įvyko daugiau nei po dvidešimties metų pertraukos. Beje, per šį laikotarpį, nuo 2004 m., LMTA Vargonų ir klavesino katedra ketletą kartų rengė J. Naujalio vardu pavadintą jaunųjų vargonininkų konkursą. Choro dirigavimo katedra savo ruožtu konkurso idėją gvildeno seniai, kol galiausiai nutarta sumanymą įgyvendinti. Visą konkurso struktūrą bei eigą sudėliojo prof. Povilas Gylys, siūlydamas konkursą ir toliau vadinti Juozo Naujalio garbei, nes jo asmenybė choriniame gyvenime, ir ne tik, yra nepaprastai reikšminga. J. Naujalis – kompozitorius romantikas, vargonininkas, choro dirigentas ir pedagogas, vienas profesionalios lietuvių muzikos pradininkų bei pirmosios Lietuvos dainų šventės 1924 m. rengėjas ir dirigentas, atsidavęs tikslingam Lietuvos muzikinės kultūros puoselėjimui ir jaunųjų menininkų ugdymui.

III tarptautinio J. Naujalio choro dirigentų konkurso Vilniuje kvietimas sulaukė didelio įvairių pasaulio šalių chorvedžių dėmesio. Dalyvauti pretendavo net 34 jaunieji dirigentai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Baltarusijos, Rusijos, Lenkijos, Danijos, Švedijos, Nyderlandų, Austrijos, Šveicarijos, Didžiosios Britanijos, Slovėnijos, Vengrijos, Pietų Korėjos, Tailando, Japonijos. Buvo atrinkta 18 dalyvių iš dešimties šalių: Lietuvos, Didžiosios Britanijos, Latvijos, Nyderlandų, Austrijos, Slovėnijos, Lenkijos, Baltarusijos, Rusijos ir Šveicarijos.

Dalyvius vertino tarptautinis žiuri, profesionalūs chorvedžiai ir pedagogai: pirmininkė prof. Inessa Bodyako (Baltarusija, Minsko muzikos akademija), prof. Romanas Vanagas (Latvijos Jazepo Vytuolio muzikos akademija), prof. Antsas Sootsas (Estijos muzikos ir teatro akademija), prof. Povilas Gylys (LMTA) ir doc. Dainius Puišys (LMTA), sekretorius Rolandas Aidukas. Konkurso prizinis fondas – beveik 4000 eurų. Pirmosios vietos laimėtojai buvo skirta 1500 eurų premija, antrosios vietos – 1000 eurų, trečiosios – 700 eurų. Taip

Linas Balandis

pat buvo skirtos dvi diplomantų premijos po 200 eurų ir specialus prizas už lietuvių autoriaus kūrinio interpretaciją – 300 eurų.

Dirigentai varžėsi trijuose turuose, o finalinis trečiasis spalio 27 d. vyko Šv. Kotrynos bažnyčioje. Turų metu konkurso dalyviai turėjo galimybę repetuoti su trimis skirtingais kolektyvais: Lietuvos muzikos ir teatro akademijos mišriu choru (vadovai doc. Dainius Puišys, doc. Gintautas Venislovas, prof. Jūrijus Kalcas), choru „Vilnius“ (vyr. dirigentas Artūras Dambrauskas), Vilniaus miesto savivaldybės choru „Jauna muzika“ (meno vadovas ir dirigentas Vaclovas Augustinas).

Finaliniam etapui iš 18 dalyvių, kurie varžėsi pirmuose dviejuose turuose, buvo atrinkti 6: Jurgis Cābulis (Latvija), Krista Audere

Gintarė Barisaitė

(Latvija, Nyderlandai), Mantvydas Drūlia (Lietuva), Linas Balandis (Lietuva), Lukaszas Hermanowiczius (Lenkija) ir Gintarė Barisaitė (Lietuva) – dalyviai išvardyti pagal surinktų balų skaičių. Kiekvienas iš jų pasirodė su trimis skirtingais kolektyvais.

Konkurso atmosfera ir Šv. Kotrynos bažnyčios erdvė nuteikė jaukiam, šiltam koncertui. Šviesos maloniai nudažė visą salę ir sceną bei suteikė šventiško dinamiškumo. Be abejo, kiekvienam dirigentui žengiant į sceną galima buvo jausti jaudulį ir įtampą, kas lėmė įvairialypę, tikrą, gyvumą alsuojančią nuotaiką.

Pirmoji dalis – J. Naujalio motetai, atliekami LMTA mišraus choro. Ankstesnių turų burtai lėmė, jog finale motetas „Tristis et anima mea“ skambėjo net tris kartus. Pirmoji jį dirigavo Krista Audere, antrasis – Jurgis Cābulis. Abu dalyviai susikaupę sklandžiai padirigavo chorui, kurį sugebėjo palenkti į savo pusę, valdyti situaciją. Trečiasis – Mantvydas Drūlia – išsiskyrė savo interpretacija bei įtaigumu, parodęs, kad tas pats motetas gali skambėti visai kitaip, stebėtinai maloniai, o kartais net beveik drastiškai, tačiau priimtina chorui, nuolankiai atliepiančiam dirigento mostus. Publika, atrodo, taip pat neliko abejinga šiam variantui. Linas Balandis dirigavo „Eram quasi agnus“, Lukaszas Hermanowiczius – „In monte oliveti“, o Gintarė Barisaitė – „Omnes amici mei“. Visi dalyviai pirmoje dalyje pasirodė susikaupę, interpretuodami stengėsi atspindėti kūrinių prasmę, žodžius ir puikiai valdė chorą. Galbūt tik G. Barisaitės muzikinio audinio plėtojimas vietomis pasirodė grubokas. Malonu, kad LMTA mišrus choras per koncertą parodė tikrai aukštą dainavimo lygį, studentai atidžiai stebėjo rankas ir atliepė kiekvienam iš dirigentų.

Antroje dalyje į sceną įžengęs valstybinis choras „Vilnius“ atliko Renesanso ir romantizmo epochų kompozitorių kūrinius. Dar kartą burtai lėmė, jog pirmieji du dalyviai K. Audere ir J. Cābulis dirigavo tą

patį kūrinių – Johanno Hermano Scheino „Ich freue mich im Herren“. Abu latviai pasirodė stabiliai ir savimi pasitikinčiai. Ramybe išsiskyrė L. Balandis, dirigavęs Antono Brucknerio „Os justi“. Dirigentas užtikrintai ir racionaliai atskleidė kūrinio struktūrą bei muzikinę medžiagą, suskambėjusią itin jaučiai, šviesiai. Toliau koncerte išgirdome Orlando di Lasso „Salve Regina“, diriguojamą L. Hermanowicziaus. Šį kartą trūko vidinio judėjimo, „ėjimo į priekį“, galbūt dėl pasirinkto per lėto tempo vietomis kūriny skambėjo labai statiška ir sunkiai. Antrą dalį užbaigė

Jurgis Cābulis

G. JAUNIŠKIO NUOTRAUKOS

M. Drūlios diriguojamas Giuseppe's Verdi „Pater noster“ ir G. Barisaitės diriguojamas Felixo Mendelssohno „Denn er hat seinen Engeln befohlen über dir“. Šiame etape visi dirigentai buvo įtaigūs ir drąsūs, tačiau sunkiausia pasirodė savo užmojus perteikti per chorą, kuris, deja, buvo neaktyvus, daug kartų įstojo neužtikrintai, atliekant kai kuriuos kūrinius mažai žiūrėjo į dirigentus. Sunku spręsti, gal tai lėmė konkurso įtampa?

Paskutinėje koncerto dalyje dirigentai pasirodė su choru „Jauna muzika“ ir atliko XXI a. lietuvių kompozitorių kūrinius. K. Audere dirigavo Lauryno Vakarų Lopo „Gloria“ iš „Missa brevis“. Tvarkinga, tiksli technika, stiprus atliepimas iš choro, tačiau tarsi ne iki galo atskleistas kūriny paliko neišbaigtumo jausmą. J. Cābulis atliko Vaclovo Augustino „M.K. Oginskio priesakus sūnui“. Dirigentas tvirtai demonstravo savo interpretaciją ir savitą kūrinio suvokimą, kurį choristai priėmė, sekė rankas bei stengėsi išpildyti būtent taip, kaip reikalauja Cābulis. Trečiasis pasirodė L. Balandis su Vytauto Miškinio „Jubilare Deo“ Nr. 2. Kūriny suskambo šviesiai ir džiugiai, itin tiko prie bendros koncerto nuotaikos. L. Hermanowiczius dirigavo Giedriaus Svilainio „Sodai, sodai, leliumoj“. Dirigentas spinduliavo vidine ramybe ir pasitikėjimu, platiškai, bet tiksliais judesiais sugebėjo pakerėti ir įtraukti chorą į darniai emocingą muzikinę pynę. M. Drūlia su Algirdo Martinaičio kūriniu „Saluto alla beata Vergine Maria“ įtikino visus – ir esančius scenoje, ir salėje. Muzikalumas bei pozityvi energija sklido po visą Šv. Kotrynos bažnyčią, tarsi leisdamas prie harmoningų garsų prisiliesti kiekvienam. Vis dėlto vietomis dainininkai jautėsi nedrąsiai, pasitaikė ir nesutapimo su dirigento mostais. Konkursą užbaigė G. Barisaitė, dirigavusi Donato Zakaro „Laiškus Sofijai“. Tai buvo tikrai puiki koncerto kulminacija. Paskutinis kūriny tiesiog užbūrė publiką. Atrodė, jog tuo metu išgyvenamos pačios tikriausios emocijos, tikroji muzikos kalba, kvietusi išgyventi tą vyksmą kartu.

Turbūt labiausiai konkursantai laukė galimybės diriguoti chorui „Jauna muzika“. Koncerte choris-tai aktyviai „keliaavo“ kartu su dirigentais, neabejingai stengėsi atliepti kiekvienam. Visi konkurso dalyviai buvo stiprūs, gebantys muzikuoti, perteikti savo vizijas, mintis ir parodyti nuoširdų atlikimą, kuriuo žavėjo klausytojus.

Pasibaigus koncertui, žiuri nariai apie valandą skaičiavo balus ir sprendė dirigentų likimus. I laipsnio laureato diplomą laimėjo J. Cābulis, II laipsnio – L. Balandis, III laipsnio – M. Drūlia. Trys diplomai buvo įteikti K. Auderei, L. Hermanowiczui ir G. Barisaitei. Specialus prizas už lietuvių autoriaus kūrinio interpretaciją skirtas K. Auderei, specialus prizas už geriausią J. Naujalio moteto interpretaciją – J. Cābuliui, specialus prizas už geriausią Vakarų Europos kompozitoriaus

Mantvydas Drūlia

kūrinio interpretaciją – L. Balandžiui. Publikos simpatijos prizas atiteko Barisaitei.

Tokio pobūdžio konkursai skatina jaunuosius menininkus išbandyti jėgas, drąsiai įsitraukti į kūrybines dirbtuves, ugdo profesinį meistriškumą ir moko pačių geriausių savybių, kurios padeda atrasti save ir tvirčiau žengti siekiant užsibrėžtų tikslų. Kita vertus, konkursas – tai puiki galimybė jaunus muzikus supažindinti su menine konkurencija, padėti jiems patiems atsakyti į rūpimus profesinius klausimus. Tikėkimės, šis konkursas vėl taps tradicija.

Telpa visas pasaulis

Dvidešimt trečiojoje WOMEX mugėje apsilankius

ALGIRDAS KLOVA

Spalio 25–29 d. Lenkijoje, Kato-
vicuose, vyko jau dvidešimt tre-
čioji tarptautinė muzikos mugė
WOMEX (*World Music Expo*) –
svarbiausias pasaulyje liaudies ir
pasaulio muzikos (*world music*)
profesionalų forumas, sudarantis
puikias sąlygas pristatyti savo šalies
autentiškąjį ir modernųjį folklorą,
užmegzti naudingus kontaktus jo
sklaidai. Mugėje dalyvavo beveik
300 įvairių firmų, organizacijų, at-
likėjų, grupių, stenduose savo pro-
dukciją, koncertinius, leidybinius
ir kt. pasiūlymus eksponavo apie
700 kompanijų iš 90 pasaulio ša-
lių, vyko daugiau kaip 60 koncertų,
juose dalyvavo apie 350 atlikėjų iš
viso pasaulio. Iš viso priskaičiuota
per 3000 mugės dalyvių.

Kas yra tas *world music*? Versti
„pasaulio muzika“ nėra visai tikslu.
Daugelis muzikos mokslininkų
world music linkę vadinti Afrikos,
Azijos, Australijos, Naujosios Ze-
landijos šalių vietinės kilmės gyven-
tojų muzikinę kultūrą, tačiau XX a.
8–9-ojo dešimtmečių sandūroje
JAV ir Vakarų Europoje pradėjo
rastis dar viena folkloro medžia-
gos ar jos elementų panaudojimo
kryptis, kaip stilius pavadinta
world music. Iš pradžių ji ryškėjo
kaip afrikiečių folkloro jungtis su
roko muzika. Tai įvyko dėl dviejų
priežasčių – muzikinės ir politinės.
Viena vertus, labiau išprususiems
ir kūrybingesniems roko muzi-
kantams nusibodo primityvoka
kvadratinė roko muzikos forma ir
jie panoro praplėsti ir taip jau po-
puliarios roko muzikos ribas. Jas
plėsdami įvairių pasaulio etninių
grupių folkloru, roko muzikantai
ne tik siekė dar labiau išpopuliarėti,
bet ir solidarizavosi su jais, kovo-
jančiais už politines teises. Vėliau
imta domėtis ne tik Afrikos, bet ir
Azijos, Lotynų Amerikos, Australi-
jos aborigenų, Naujosios Zelandijos
maorių bei kitomis kultūromis. Jos
jungiamos jau ne vien su roku, bet
ir su džiazu, disko, techno ir kita
muzika. Tai vis dar vadinama *world
music*, nors daugelis muzikantų šio
apibūdinimo jau vengia, randa ir
vartoja kitus terminus. Dar viena
banga, kurią aš pats pastebėjau šioje
mugėje, – įvairių šalių ir tautybių
muzikantai jungiasi į bendras gru-
pes ir groja drauge visų jų muziką.
Tai, mano supratimu, ir būtų tikroji
world music. Painu? Bet gal ir gerai,
nes atsiranda daugiau erdvės žanro
vystymuisi.

Šiemet mugėje jau penktą kartą
buvo organizuojamas nacionalinis
Lietuvos muzikos standas, kuriame
dalyvavo šios srities muzikos kū-
rėjai, atlikėjai, leidėjai. Tarp jų –
įrašų leidyklos „Semplice“ vadovė

Rūta Skudienė, baltiškos muzikos
įrašų leidyklos „Dangus“ ir festi-
valio „Mėnuo Juodaragis“ vado-
vas Ugnius Liogė, Lietuvos džiaz
federacijai atstovavo Solveiga Ru-
sytė, gitaros virtuozas Pranas Ken-
tra, dainininkė Vytautė Puišytė,
perkusininkas Robertas Kancius,
muzikai ir vadybininkai Indrė Jur-
gelevičiūtė, Robertas Semeniukas,
Ineta Meduneckytė („Žalvarinis“),
Žilvinas Švarplys (GM Gyvai), Vai-
das Stackevičius (M.P3), multiins-
trumentininkas Saulius Petreikis,
kompozitorius ir muzikantas šių
eilučių autorius, atstovavęs savo
folkloro ansambliui „Vydraga“ ir
instrumentinės folkloro muzikos
festivaliui „Griežynė“, fotografė
Daiva Klovienė, taip pat lietuvių
muzikos stendą organizavusio Lie-
tuvos muzikos informacijos centro
atstovai Asta Pakarklytė (direktorė)
ir Linas Paulauskis, be kurių stendo,
matyt, nebūtų. Gaila, bet dar jokiai
lietuviškai grupei nepavyko užkopti
į oficialią WOMEX sceną. Latviai ir
estai jau prasiskynė kelius. Specia-
liai mugei buvo išleistas CD rinki-
nys „Note Lithuania: Folk/World“,
kuriame pristatoma gausi šiandien-
inė Lietuvos muzikos įvairovė,
nuo autentiškos liaudies tradicijos
iki modernių jos variacijų, junginių
su kitomis pasaulio etninės muzi-
kos tradicijomis.

Mugė WOMEX rengiama nuo
1994 m. vis kitame Europos mieste.
Šiemet buvo pasirinkti Katovicai.
Tai pramoninis miestas, o salės,
kuriose vyko renginiai, tikrai mo-
dernios, gražios ir funkcionalios.
Be koncertų ir pačios mugės, buvo
galima pasižiūrėti didžiulę ir labai
spalvingą, įvairialypę muzikinių
filmų programą, pasiklausyti pas-
kaitų, konferencijų, diskusijų, daly-
vauti žurnalistų suėjimuose, megzti
ryšius stendų teritorijoje, o naktį
klausytis DJ'ų ir šokti pagal jų pa-
rinktą muziką. Naujiena – BBC radijo
tiesioginės transliacijos, geriausiai
koncertuose pasirodžiusių atlikėjų
mikrokoncertai su publika, fotogra-
fais, filmuotojais ir visais, kurie tik
sugeba sutilpti į itin mažą kambą-
rėlį, apstatytą mikrofonais, translia-
ciniais pultais ir kita įranga. Dienos
pasirodymai, filmai, parodos ir pati
mugė vyko moderniame Konferen-
cijų centre, iš kurio galima pože-
miniais koridoriais nueiti į „OfWom-
ex“ sceną ir legendinį dubenėlio
formos koncertų pastatą „Spodek“,
kuriame buvo įrengtos dvi scenos
vienoje salėje – kai vienoje koncer-
tas baigiasi, kitoje jau prasideda.

Festivalio atidarymo koncerte
grojo tik Lenkijos atlikėjai, nes vi-
suomet pirmąjį koncertą rengia tų
metų šalis šeimininkė. Trys gerai
žinomos lenkų postfolkloro grupės
„Lautari“, šeimyninė „Kapela Ma-
liszów“ ir „Vołosi“ grojo su Tychų

kameriniu orkestru „Aukso“. Jungti
folkloro kolektyvus su akademinės
muzikos atlikėjais – gal kiek nau-
jesnė kryptis *world music* žanre,
beje, tai jau vyksta ir Lietuvoje.
Nors Lenkija turi daug gerų au-
tentiškų tradicinės muzikos kolek-
tyvų, šiame koncerte akademinę
muziką tiesiog bandyta pritempti
prie folkloro, o šį prie akademinės.

Toli gražu ne visus koncertus ir
juose dalyvavusius atlikėjus pavyko
išgirsti ir pamatyti, nes programa
buvo taip sudėliota, kad net bėgte
bėgdamas ir kiekvieno pasiklausy-
damas po du kūrinius vargu ar
spėtum. O jeigu kažkas labai pa-
tiko ir norėtusi išgirsti visą kon-
certą? Žinoma, taip ir buvo, taigi
pakomentuosiu tik ypatingus. Pir-
miausiai norėčiau atkreipti dėmesį
į vėl vakarą simfoninio orkestro
scenoje ir kitą dieną radijo stu-
dijoje girdėtą nepaprastąjį Leylą
McCallą – puikiai dainuojančią,
grojančią violončele, bandža bei
jai pritariančius muzikantus Da-
nielį Tremblay (gitara, perkusija),
Free Feral (smuikas). Leylos reper-
tuare – originalios, kreolų, „cajun“
stiliaus dainos, ankstyvas džiazas ir
folk muzika. Ji yra grojusi garsioje
JAV grupėje „Carolina Chocolate
Drops“. Girdėjome naujas dainas
iš jos solo albumo. Labai įdomus,
nors trumpokas buvo šios atlikėjos
koncertas BBC radijo studijoje, kur
ji dainavo, grojo ir pasakojė apie
savo gyvenimą bei darbus.

Įdomu buvo išgirsti grupę iš Etiopi-
jos „Qwanqwa“, šių muzikantų ran-
kose išvydau ir išgirdau labai origi-
nalius instrumentus – masinko ir
krar. Jų muzika, gal kiek stilizuota,
„pašiuolaikinta“, labai puikiai at-
spindi tradicijas.

Muzikos panaudojimo prasme
kiek panaši buvo grupė iš Pietų Ko-
rėjos „Aux“. Pagal skambesį tai roko
grupė, naudojanti daugybę tradi-
cinės korėjiečių muzikos elementų,
instrumentų ir vokalo. Nepapras-
tai įdomi ir profesionali vokalistė
Eunkyoung Min taip pat yra ir ak-
torė, išstudijavusi tradicinio teatro
ir šokių manierą. Kita mergina gru-
pėje – Jiyoung Park – puikiai groja
tradiciniais korėjiečių liaudies ins-
trumentais. Na, o kolektyvo vyrai –
tikriausia roko grupė (boso gitara,
gitara, klavišiniai instrumentai ir
mušamieji). Žinoma, esame girdėję
ne vieną tokio tipo kolektyvą, ta-
čiau mane sužavėjo tobula folkloro
ir roko jungtis.

Turbūt pats įdomiausias man
buvo ansamblio iš Prancūzijos
„Super Parquet“ pasirodymas. Dar
prieš koncertą dėmesį atkreipė ins-
trumentų sudėtis: bandža, dūdmai-
šis, kažkoks rylos tipo „daiktelis“
su sukama rankena, balsas ir kal-
nai elektronikos. Scenoje mačiau
keturis žmones, jų kompozicijų

„Qwanqwa“

D. KLOVIENĖS NUOTRAUKOS

„Alaw“

pagrindas – tradicinė prancūzų
muzika ir dainos, sumiksiuotos
naudojant nepaprastai daug elek-
tronikos. Jie patys savo muziką
pristato kaip „folką iš šaknų“, al-
ternatyvaus roko, elektronikos ir
eksperimentinės muzikos junginį.
Tiek dūdmaišiu, tiek bandža gro-
jantys muzikantai – aukščiausio
lygio virtuozei, beje, gražiai dai-
nuoja. Kompozicijos labai tvarkin-
gos, profesionalios ir nepriekaiš-
tingai sukurptos.

Labai profesionalus trio iš Velso
„Alaw“. Puikus dainuojantis smui-
kininkas Olis Wilsonas-Dicksonas
groja ne tik šioje grupėje. Jis baigęs
akademinio smuikavimo moks-
lus, dirbo teatre ir puikiai žino
liaudiško smuikavimo (*fiddling*)
manierą. Gitaristas Dylanas Fow-
leris – profesionalus muzikantas,
kompozitorius ir aranžuotojas. Vie-
nas geriausių Didžiosios Britanijos
akordeonininkų Jamie Smithas
groja klasikinę, šiuolaikinę ir liau-
dies muziką. Todėl jų trio kompo-
zicijose atsispindi profesionalus pa-
čių muzikantų kūrybinis požiūris ir
tradicinę Velso muziką.

Malonu buvo išgirsti *folk* stiliaus
armonikininką iš Žaliojo Kyšulio
Bitori su savo grupe ir dainininku
Vhando Graciosa. Visas jų kompo-
zicijas pradeda harmonika, vėliau
prisijungia akompanuojanti grupė
ir vokalistas, be to, puikiai valdan-
tis perkusiją. Žaliasis Kyšulys yra
kraštas su labai turtingomis liaudies

meno tradicijomis ir nuostabu, kad
jos taip uoliai puoselėjamos.

Visai kitoks buvo džiaz kolekty-
vas iš Belgijos „Black Flowers“. Jie
save vadina globalistais ir sako, jog
groja tradicinį *ethio groove*, *afrobeat*
muziką su džiazu ir *funk* elemen-
tais. Turbūt nemokėsiu įvardinti
visų muzikos tipų, kuriuos propa-
guoja šie muzikai, tačiau jų kompo-
zicijų įvairovė, liaudies instrumentų
ir įvairių kriauklių naudojimas darė
įspūdį. Tiesa, pati muzika kartkar-
tėmis priminė senąsias psichode-
linio roko grupes, kurios, norė-
damos paspalvinti savo kūrybą ir
pačios to nelabai suvokdamos, kaž-
kur netyčia panaudodavo rytietiš-
kos muzikos elementų, dermių ar
kokių nors detalių.

Šį kartą labai gausu buvo popu-
liarumo siekiančių šokių muzikos
atstovių, tokių kaip fleitininkė ir
dainininkė La Dame Blanche ar
šokėja ir dainininkė Gato Preto,
kurios atrodo gan efektingai, ta-
čiau muzikiniu požiūriu jų pasi-
rodymuose sunkoka surasti kažką
labai gražaus ir vertingo.

Mugės laureate šiemet tapo Ou-
mou Sangaré iš Malio, jos koncertas
ir baigė šių metų renginius. Kitais
metais WOMEX pakvies į Las Pal-
masą Gran Kanarijos salose (Ispa-
nija). Belieka palinkėti šių žanrų
Lietuvos muzikantams pagaliau
prasiirti į oficialias koncertines šio
renginio erdves ir užkariauti pasau-
lio scenas.

Kai tenka bėgti į pasaulio kraštą

Apie spektaklį „Dreamland“ kalbamės su režisieriumi Mantu Jančiausku

Lapkričio 25 d. Lietuvos nacionalinio dramos teatro Mažajoje salėje įvyks spektaklio „Dreamland“ premjera. Dramaturgai – Rimantas Ribačiauskas ir Kristina Savickienė, režisierius – Mantas Jančiauskas, dailininkė – Lauryna Liepaitė, kompozitorė – Agnė Matulevičiūtė, vaizdo projekcijų autorė – Aneta Bublytė, 3D animacijos autorius – Aivaras Ligeika.

Kodėl nusprendėte imtis pabėgėlių temos? Ar Jums asmeniškai ši tema aktuali?

Kartais į pasiūlytas temas patys taip įninkini, kad jos savaime tampa „tavo“. Prieš metus gavau pasiūlymą dalyvauti projekte Užsieniečių registracijos centre, sukūrėme eskizą, kuris buvo labiau apie pačią instituciją, nei apie ten atsidūrusius žmones. Stereotipinis pabėgėlių apibūdinimas – tai žmonės, bėgantys nuo karo. Neseniai pats buvau Ukrainoje ir mačiau, ką žmonės patiria karo akivaizdoje. (M. Jančiauskas filmavosi Šarūno Barto filme „Šerkšnas“, – D. Š.) Susiformavo papildomi kontekstai. Pabėgėliai įvairūs, vieni bėga nuo karo, kiti – ekonominiai ar politiniai bėgliai. Susidūrus su šia tema apima keistas jausmas: man – dvidešimt penkeri, o ėmiau jausti tektoninius pasaulio svyravimus. Nors Lietuvoje tema ne tokia aktuali, kaip, pavyzdžiui, Vokietijoje. Vokiečiai su pabėgėliais susiduria kasdien, registracijos centrų ten gerokai daugiau. Graikija, Makedonija dabar apskritai atsisakė priimti pabėgėlius, šiuo metu daugiau jų neišleidžia. Įvyko didelis lūžis, kai Balkanų kelias buvo uždarytas. Lietuvoje mes tarsi to neįjauname, bet, kita vertus, problema yra ne vien tik skaičiai, kuriuos skelbia žiniasklaida. Man atrodo, kad žmonės dažnai nusiteikę rasistiškai, nors nėra bendravę su pabėgėliais.

Mantas Jančiauskas

Kai teko su jais pabendrauti, pamaciau ir supratau kultūrų skirtumus. Jie labai ryškūs. Vienas iš mūsų projekto dalyvių tiesiog išėjo, nes jam, matyt, nepatiko darbo metodai. Iš jų pusės taip pat pajutau tam tikrą rasizmą mano atžvilgiu. Man įdomu nagrinėti žmogų, atsigręžti į individą vengiant apibendrinimų, netaikant sankcijų ir suprasti, kaip žmogus jaučiasi tam tikroje situacijoje. Neabejoju, kad Ukraina man padarė didelę įtaką.

Kokias teatrinės priemonės naudojate kurdamas dokumentinį spektaklį? Kodėl į sceną kviečiate tikrus pabėgėlius?

Norėjosi išvengti stereotipų ir supaprastinimų. Pavyzdžiui, jie nemėgsta būti vadinami pabėgėliais. Jiems šis žodis jau yra tapęs keiksmžodžiu. Nesinorėjo ko nors primesti, kurti spektaklį apie sistemą, apie biurokratinį mechanizmą. Todėl reikėjo gyvų žmonių su savo istorijomis, kad jie patys galėtų jas pasakoti. Buvo nelengva rasti norinčių pasakoti apie save. Ilgai ieškojome, mums talkino net „Caritas“. Žvelgiant iš šalies migracija atrodo kaip ištisinis srautas, bet, kita vertus,

tai kiekvieno atskiro žmogaus likimas. Be to, norėjosi išvengti politikos. Nes kuo tema politinė ar socialine prasme aktualesnė, tuo labiau norisi ją nagrinėti kitaip, at-rasti joje poezijos, universalumo, bendražmogiškų dalykų, nes tai atpažįstama kiekvienam.

Spektaklyje judi iš taško a į tašką b ir iš judėjimą gali pajusti nepakildamas iš vietos, tai vidinė kelionė. Bet turbūt judėjimas, priklausantis nuo daugybės aplinkybių, ypač kai tai vyksta ne tavo valia, šią būseną pastiprina. Neįsivaizduoju, ką reiškia būti išstumtam iš savo šalies ir prarasti prigimtinių dalykų – kalbą. Tai neatsiejama nuo kultūros.

Spektaklyje dalyvaus įvairūs žmonės: du politiniai pabėgėliai rusai, mergina iš Turkijos, afganistanietis ir libanietis. Visi labai skirtingi. Pavyzdžiui, vienas žmogus labai norėjo dalyvauti, bet negalėjo, nes buvo įsitikinęs, kad jeigu prabils taip, kaip norėtų, tai bus užmuštas.

Kodėl „Dreamland“?

Paklausiau vieno siro – labai protingo studento, prisidėjusio prie Sirijoje vykusių maištų, kuriam vieną dieną teko bėgti supratu,

kad yra pasmerktas, – kaip jie vadinama žemę, į kurią vyksta. Jis atsakė: „Dreamland“ („Svajonių šalis“). Tai tapo poetiniu simboliu. Įdomu, kad jie įsivaizduoja „Dreamlandą“ Vokietijoje, „kažkokioje“ Europoje, bet, kita vertus, yra prisirišę prie savo šalies, daugelis žmonių nori grįžti namo. Jie supranta, kad pateko į visiškai kitokią kultūrą, kad jiems reikia ilgo integracijos laiko, kad galėtų priprasti. Viena vertus, tai kryptis į Europą, kita vertus, tai veidrodys, atgręžtas į namus.

Ieškote poetinių priemonių, bet pasitelkiate „dokumentinį“ žmogų. Kodėl netinka aktoriai?

Tai būtų netikra.

Ar teatras tam per silpnas?

Nežinau. Tiesiog teatras yra labai kontekstualus. Ir temos yra labai kontekstualios. Pasirinkau dirbti su tikrais žmonėmis dėl to, kad nenoriu primesti interpretacijų. Jeigu mes dirbtume su aktoriais, tai būtų tiesiog neįtikinama.

Dar norėčiau grįžti prie karo anatomijos. Ar analizavote konkrečias tų žmonių situacijas? Ar viltis grįžti namo visiškai prarasta?

Pradėję darbą susitikinėjome su įvairiais žmonėmis, norėdami atskratyti savo stereotipų. Nežinau, ar pavyko, bet sužinojome labai daug. Aš, pavyzdžiui, nemaniau, kad situacija Rusijoje dabar tokia baisi. Daug ką žinome tik iš žiniasklaidos. Spektaklyje dalyvaujantys rusų opozicionieriai Daniilas ir Seva, kurie ilgą laiką priešinosi Putino režimui, padeda susidaryti gana tikslų išpūdį. Vienas iš jų, Danilas, buvo apkaltintas žmogžudyste. Vieną dieną milicija jį suėmė, panašiai kaip Kirilą Serebrennikovą. Jis išsėdėjo kalėjime trejus metus ir

tik dėl netikėto alibi buvo paleistas. Iš žiniasklaidos galime susidaryti išpūdį apie Rusiją, bet apie tokius politinius nusikaltimus aš iki šiol nežinojau.

Kiekviena šalis tarytum pripiratusi prie savo „karmos“. Rusija – prie savo despotijos, kuri tęsiasi nuo neatmenamų laikų. Jie neturi demokratijos sampratos, nes karta iš kartos gyvena po kažkokiu Damoklo kardu. Ten nesusiformavo demokratinė sąmonė, todėl netgi dabar daugelis žmonių palaiko ir myli Putiną.

Ar Jums svarbios Jūsų mokytojo Gintaro Varno meninės idėjos, kurias jis garsiai ir griežtai reiškia?

Nori nenori, įtaką jausti. Ypač ji ryški studijų metais. Kai turi mokytoją, kuris tave prižiūri, nėra tau abejingas, tave formuoja. Bet „savo kelio“ pajautimas taip pat yra labai svarbus. Manau, kad studijų metais mes daugiau mokėmės amato, režisūrinės struktūros, temų įvaldymo. Įtaką daro ne tik meniniai metodai, bet ir mokytojo asmenybė, jo autoritetas. Gintarą Varną labai gerbiu, nes jis išmokė maksimalaus atsida-vimo. Jeigu ką nors darai, privalai atiduoti visą „kraują“.

Koks vaidmuo spektaklyje „Dreamland“ teko dramaturgams?

Šiame spektaklyje dramaturgai yra patys jame dalyvaujantys žmonės, nes būtent iš jų pasakojimų kuriamas tekstas. Svarbu medžiagą pateikti ne buitine kalba, o paversti tam tikra forma. Rimantas Ribačiauskas ir Kristina Savickienė dirbo su „Žalia pievele“, susiformavo tam tikra komanda.

PARENGĖ DAIVA ŠABASEVIČIENĖ

Autoportretas su trauma

Iš „Scanoramos“ dienoraščio

ŽIVILĖ PIPINYTĖ

Pirmoji lietuviška šių metų „Scanoramos“ premjera – Jūratės ir Vilmos Samulionyčių „**Močiute, Guten tag!**“ (Lietuva, Vokietija, 2017) neprimena populiarių televizijos filmų, kur įžymybės išsirengia į kelionę tam, kad sužinotų apie savo šaknis. Tai paverčia Samulionyčių filmą ir lengvai pažeidžiamu, ir kartu išlaisvina nuo žanro stereotipų. Filmio pabaigoje apie Samulionyčių močiutę Ellą Fink žinome pakankamai, kad suvoktume jos dramatišką likimą. Lietuvoje užaugusi vokiečių prasidėjus Antrajam

pasauliniam karui atsidūrė Vokietijoje, pabėgėlių stovykloje, bet karui pasibaigus savo noru grįžo į Lietuvą. Ji grįžo pas mylimąjį – Kazimierą iš Sintautų pieninės. Jo neberado, iškėjo, pagimdė Violetą – Samulionyčių mamą. Po trisdešimt penkerių metų pagaliau susitikusi Vokietijoje likusią seserį Ella sužinojo, kad Kazimieras pasitraukė į Vakarus, apsigyveno Kanadoje ir jos ieškojo. Tačiau Ella jau buvo ištekęjusi ir sesuo perdavė 1952-aisiais rašytą jo laišką tik 1979 metais, kai jos pirmąkart susitiko.

Tačiau svarbiausia, vis dėlto, yra ne močiutės istorija, nors nuo jos ir prasidėjo filmas. Daug svarbiau

yra ta drama, kurią filmo autorės išgyvena prieš mūsų akis. Filmio kūrimas prasidėjo prieš šešerius metus ir iš pradžių, manau, net pačios autorės nesitikėjo, kad jų bendros kelionės į Vokietiją pas dar gyvas giminaites, į močiutės vaikystės namus Bajoraičiuose kažkur prie dabartinės Lietuvos ir Rusijos sienos ar į Sintautų pieninę taps kažkuo daugiau nei neįmanoma atkurti vienos šeimos istorija. Bandymas suprasti močiutę panardina filmo autorės į didžiąją istoriją, kuri iki tol egzistavo lyg atskirai nuo jų, bet kartu paradoksaliai ir išgrynina vienos šeimos traumas, susietas su išgyventu laiku. Kad ir tą, kai mama

„Močiute, Guten Tag!“

Violeta pasakoja, kaip sovietmečiu buvo baisu pripažinti savo vokiškumą. Tai, ko nebeįmanoma atkurti, sužinoti, atrasti, ką būtų galima pavadinti praeities negalimybe, ar staiga prisimintas vaikystės sapnas apie kviečiančią pas save mirusią močiutę tampa svarbia sudėtine filmo dalimi, ypač tuose epizoduose, kai seserys aplanko „Gintaro“

viešbutį, kuriame įvyko Ellos ir jos sesers susitikimas. Paastrėjęs laiko suvokimas padės joms suprasti save ir savo tėvų dramas.

„Močiute, Guten tag!“ – tai labai asmeniškias ar net lyriškas filmas apie seserystės esmę. Vilma ir Jūratė – skirtingos. Vyresnioji sesuo

NUKELTA Į 7 PSL.

Pasaka apie du brolius

Martino McDonagh „Pagalvinis“ Kauno miesto kameriniame teatre

KAMILĖ ŽIČKYTĖ

Pastarieji dvidešimt metų – airių kilmės anglų dramaturgo, scenaristo, kino režisieriaus ir prodiuserio Martino McDonagh šlovės laikas. Dramaturgas su milžiniškomis kūrybos galiomis, kartais per daug arogantiškas, manieringas, brutalus, jau dabar yra laikomas vienu sėkmingiausių šio amžiaus kūrėjų. M. McDonagh pjesės pasiekė ir Lietuvą: 2001-aisiais Šiauliuose Gytis Padegimas režisavo spektaklį „Lineino grožio karalienė“, 2006-aisiais Vilniaus jaunimo teatre gimė Jono Vaitkaus spektaklis „Pagalvinis“, 2007-aisiais „Keistuolių teatre“ – Aido Giniočio „Luošys iš Ainišmano salos“. 2017-ųjų rudenį M. McDonagh vėl grįžo į Lietuvos teatro sceną – Kauno miesto kameriniame teatre pastatytas režisieriaus Gintaro Varno „Pagalvinis“. Spektaklio kūrėjai pakvietė žiūrovus akistatai su mūsų etikos normomis ir vertybėmis.

Neįmanoma kalbėti apie spektaklį, nepasakojant pačios istorijos. Pjesės veiksmas – realiu laiku vykstantis tardymo procesas, kuriame veikia broliai Katurjanas ir Michalas, detektyvas Tupolskis ir policininkas Arijelis. Tardymą pertraukia Katurjano apsakymai, kuriuos pasakojant juodoji komedija „Pagalvinis“ tampa priešpriešų, galvosūkių, peripetijų, smurto ir fantazijos koliažu. Tai ne paprasti apsakymai, o košmariški kūrybos proveržiai, milžiniškos jos galios ir laisvės įrodymai. Tardomas rašytojas Katurjanas nesuvokia, kad jo kūryba gali skatinti žudyti. Gyvenimo, kūrybos ir fikcijos klausimas pjesėje transformuojamas vis pasakojant jaunojo rašytojo gyvenimo istoriją. Būtent kūryba, patys kūriniai spektaklyje

išaukštinami. Katurjanui jo apsakymai yra tai, dėl ko verta mirti, dėl ko verta atkeršyti despotams tėvams, prisiimti vaikystėje suluošinto brolio kaltes ir jį nužudyti.

Ši pjesė ir jos temos sudomino Gintaro Varno aktorius, kurie ketvirtų studijų metų pabaigoje pristatė spektaklį LMTA Balkono teatre, o rudenį pakvietė į spektaklio premjerą Kaune. Pjesė „Pagalvinis“ jaunus aktorius patraukė ryškiais personažais, duetinėmis scenomis, o teksto gausa ir dialogų greitis verčia nuolat būti ir reaguoti. Jie negali blefuoti, vaidinti mechaniškai ar pasislėpti, nes beveik visą spektaklio laiką visi yra scenoje. Taip pat aktoriai vaidina groteskiškas lėles, apsakymuose tampančias tėvų simboliais, ir Pagalvinį (scenografė ir kostiumų dailininkė – Julija Skuratova). Viskas tam, kad žiūrovai išgyventų realybės ir fikcijos košmarą, o pasibaigus spektakliui, t.y. „išsprendus bylą“, iš salės išeitų ne su atsakymais, o su klausimais.

Per visą spektaklį totalitarinės valstybės teisėsaugos pareigūnai Tupolskis ir Arijelis emocinėmis, psichologinėmis ir fizinėmis priemonėmis bando palaužti melancholišką rašytoją Katurjaną (Arnas Ašmonas). Balio Ivanausko Tupolskis – šaltakraujiškas, maniakiškas, šios farų poros smegenys. Jis – „senas vilkas“, kuris išmoko tokio „darbo“ žaidimo „taisyklės“ ir jam taip gerai. Jis nejaučia jokios sąžinės graužaties ir eina tiesiai, kad išspręstų bylą. O Adomo Jasiukėno Arijelis – emociškai nestabilus, neuztikrintas „policijos šuo“, impulsyviai reaguojantis į rašytojo atsakymus ir vos tvardantis norą apklausą baigti muštynėmis.

Tuo pat paaiškėja, kad Katurjanas turi brolį Michalą, kuris irgi yra sulaikytas, ir kad jų tėvai,

Scena iš spektaklio

R. ŠČERBAUSKO NUOTR.

jiems mažiems esant, vykdė „meninį eksperimentą“. Eksperimentui pasibaigus, Michalas buvo negrįžtamai protiškai suluošintas, o tėvai mirė nuo keršijančio Katurjano rankos. Vis dėlto šis pradėjo rašyti „gerus“ apsakymus ir sukūrė vieną autobiografiškiausių savo istorijų „Rašytojas ir rašytojo brolis“. Gyčio Laskovo vaidinamam Michalui nevisprotystė suteikia galimybę emociniams šuoliams, jis nėra ir neturi būti racionalus ar nuspėjamas. Aktorius pripildė Michalą savo fizika bei tikslia plastika. Galbūt ši „meninį eksperimentą“ galėtume laikyti besirutuliojančios tragedijos priežastimi. Bet kaltų nėra. Kūrybos sąvokos samprata išsiplečia: laikas ir politinė sistema „sukuria“ monstrus tėvus, tėvai – vaikus, o vaikai – rašo apsakymus. Kas turi būti kaltinamas už savo kūrinių ir jo padarinius?

Transformuojant lakonišką scenografiją, istorija pasakojama iš dviejų taškų – Katurjano ir Michalo kamerų. Vieninteliame brolių susitikime papasakojama pagrindinė „Pagalvinio“ istorija. Pagalvinio pavelslas kuriamas priešpriešų principu: jis minkštas ir nepavojingas, tačiau jo darbas „liūdnas“ ir „sunkus“. Pagalvinis turi tikslą padrąsinti vaikus nusižudyti ir taip leisti jiems išvengti ateityje gresiančio skausmo, kuris vienaip ar kitaip vis tiek baigtųsi mirtimi. Apsakymo finale Pagalvinis susitinka mažąjį Pagalvinuką ir įkalba jį nusižudyti. Pagalvinis pats tampa savo auka. Spektaklio pabaigoje, prieš kulkai ištaškant smegenis, Katurjanas dar bando sukurti savo paskutinį apsakymą: pas mažąjį Michalą ateina Pagalvinis ir siūlo gyvenimą baigti anksčiau, tačiau mažasis Michalas nenori nieko keisti ir miršta. Finalinė scena eliminuoja visą pjesės žiaurumą. Susidaro įspūdis, kad nuo spektaklio pradžios mus skiria

ištisi metai – visa istorijų virtinė paliekama kaip koks nesusipratimas, kuris po mirties jau nebeturi reikšmės. Gyvenimas trumpas ir brutalus, istorijos žiaurios, bet juokingos ir turi galimybę išlikti amžiams. Katurjano istorijas išsaugo Arijelis. Rašytojo žodžiais tariant: „Svarbu ne tai, kas esi, o tai, ką po savęs palieki.“ Kūryba nugali ir įprasmina gyvenimą.

Pirmasis spektaklio veiksmas – iššūkis ir žiūrovams. Reikia laiko priprasti prie gausaus teksto, o personažų kalba pilna keiksmazodžių, susigūžti verčia ir žudomų vaikų istorijos. Jauni aktoriai „nevaidina“ amžiaus, ieško veiksmų ir žodžių logikos ir sukuria netikėtai brandžius vaidmenis. Vizualumu su tardymo procesu kontrastuojantys makabriškas brolių Grimų pasakas primenantys apsakymai – epizodai, kuriuose G. Varnas pasitelkia lėles. Istorijos skamba kiek patetiškai, nesu tikra, ar tikslinga primityvinti tėvų figūras, vaizduojant, kad jie uosto kokainą ar daro „selfį“ su vaiku, lyg reikėtų pateisinti jų žiaurumą. Antrame veiksmo Tupolskiui atsikimšus alaus butelį ir iš po stalo ištraukus dešras, kapokle jas kapojant ir mėsos gabalams šokinėjant ant stalo, žiūrovai reaguoja – atpažįstame prieš tai pasakotą istoriją apie pirštų netekusį ir miestą išgelbėjusį berniuką, ir ši asociacija dabar sukelia ne siaubą, o juoką. Šie tiksliai atrasti ir išryškinti kontrastai leidžia mėgautis režisieriaus ir dramaturgo duetu.

Jono Vaitkaus spektaklis Jaunimo teatre labiau priminė pjesės skaitymą. Jame vaidmenis kūrė daugiau sceninės patirties turintys aktoriai: Sergejus Ivanovas (Katurjanas), Arnoldas Jalianiauskas (Michalas), Vidas Petkevičius (Tupolskis), Aleksas Kazanavičius (Arijelis). Režisieriui buvo svarbu ne kaip papasakoti istoriją, o kokią

istoriją pasakoti. Vienas pagrindinių M. McDonagh kūrybos principų – kurti galvosūkius be sprendimo, mėtyti nuorodas, vilioti ieškoti atsakymo ir manipuliuoti jausmais. Žiūrovai Pagalvinį laiko herojumi, gaili „meninio eksperimento“ auka tapusio ir brolio istorijas realybėje „tikrinančio“ Michalo, nesmerkia brolį uždusinusio Katurjano, juos labiau jaudina rašytojo apsakymų likimas – žiūrovai lieka ne teisėsaugos, o žmogžudžių pusėje. G. Varno užduotis nesiskiria nuo Katurjano užduoties, įvardytos pjesėje – „papasakoti istoriją“, tačiau kartu – tiksliai režisuoti žiūrovų emocijas ir reakcijas. Jie piktnasina, šlykštisi istorijomis, aikčioja scenoje pasipylus kraujui, juokiasi ir galiausiai verkia.

Nors M. McDonagh „Pagalvinį“ publikavo 2003-aisiais, iš tiesų pjesė buvo parašyta ir viešai perskaityta daug anksčiau, 1997-aisiais. Tais metais, tik keliais mėnesiais anksčiau, jam būnant dvidešimt septynerių, įvyko pirmosios pjesės „Lineino grožio karalienė“ premjera. „Lineino“ trilogija jaunajam dramaturgui garantavo pripažinimą abiejose Atlanto pusėse. Pasakui ėjo „Arano salų“ trilogija ir tik tada – pirmoji pjesė, kurios veiksmas jau nevyksta Šiaurės Airijoje, „Pagalvinis“. Gimęs airių šeimoje, Londone, M. McDonagh šešiolikos metų mokyklą. Jam būnant dvidešimt ketverių, jo brolis, dabar irgi žinomas kino kūrėjas Johnas Michaelas, gavęs stipendiją išvyko studijuoti scenaristikos į Los Andželą. Depresijos kamuojamas brolis, likęs Londone, pradėjo rašyti pjeses, o laikui bėgant konkurencingas brolių santykis peraugo į objektyvią kūrybos kritiką ir bendrus projektus kine. „Pagalvinis“ tam tikra prasme buvo uždelstas dramaturgo atsakas jo rašymo stiliaus kritikams. Kūrybos galia nėra ir negali būti niekam pavaldi.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

linkusi viską apsvarstyti, jaunėlė – daug spontaniškesnė, bet jos puikiai supranta viena kitą, ypač kai reikia įtikinti mamą Violetą kalbėti apie tai, apie ką ji nenori kalbėti. Mama Violeta nenori kalbėti apie močiutės savižudybę. Ji net uždraudžia apie tai užsiminti seserų tėvui Linui, kuris komiškai išsisukinėja kadre. Mama Violeta įsitikinusi, kad tai tabu, kad tai juodina šeimą. Seserys nori suprasti močiutę. Taip filme atsiranda pirmasis konfliktas ir pirmasis didelis klausimas. Seserys – iš kitos kartos. Joms savižudybė – ne abstraktus klausimas ir ne šeimos gėda, kurią būtina nutylėti. Todėl toks svarbus epizodas, kai viena klausia kitos, ar paskambins, jei ateis mintis nusižudyti. Be jokio patoso, su vos girdima ironijos gaidele kambario prietemoje nuskambėjęs klausimas – viena šio filmo viršūnių ir svarbiausių atradimų.

Asmeniškos, nuoširdžios intonacijos lietuvių dokumentiniam kinui ypač stinga. „Močiute, Guten tag!“ parodo, kad ji įmanoma. Daug epizodų filmuoti kapinėse, filme skamba skaudžios mintys ir rodomos tikros tragedijos, tačiau nuo vadinamosios „černuchos“ „Močiute, Guten tag!“ gelbsti kūrėjų autoironija, humoro jausmas ir meilė, kurią gali justi net gana audringuose seserų pokalbiuose su mama.

Gaila, kad Samulionytės pasitenkino tokiu neišraiškingu ir suveltu, televizijos reportažą primenančiu finalu. Manau, kad operatorius Audrius Zelenius ne visada įgyvendino režisierių sumanymus, juolab kad būti kadre ir režisuoti dokumentinį filmą – tikrai sunku. Tačiau tai nesumenkina „Močiute, Guten tag!“ ištarmės. Ypač tos apie viską paaiškinančios šeimos istorijos negalimybę ir tikrą seserystę.

Dedikacija vietoj recenzijos

Skiriama Konstantino Bogdano parodai „Išvestiniai ir pirminiai“

EGLĖ MIKALAJŪNĖ

Spalio 26 – lapkričio 11 d. „Artifex“ galerijoje veikė Konstantino Bogdano (jaunesniojo) personalinė paroda „Išvestiniai ir pirminiai“, dedikuota tęstinumui kūryboje. Joje pristatyti kūriniai, komentuojantys ar pratęsiantys paties menininko ankstesnius darbus bei keletas jo darbų, susijusių su kitų menininkų kūryba.

Vienas iš kūrinių – „Exile“ (2005) – buvo skirtas vienu metu gimstančioms idėjoms. Kūrinyje dokumentuojama Konstantino Bogdano pastanga susisiekti su menininku Adeliu Abdessemedu, siūlant kartu aptarti mintis, lėmusias dviejų beveik identiškų kūrinių, Bogdano „Nuorodos“ ir Abdessemedo „Exil“, atsiradimą. Šis kūrinys sudomino mane, kaip kuratorę, kad savo ruožtu dubliavo mano pačios realybe niekad nepaverstą kuratorinę idėją parodai, kurioje būtų rodomi vienodi ar labai panašūs skirtingų menininkų sukurti kūriniai. (Rašydama tekstą, patikrinau kompiuterį ir radau 2010 m. failą su keletu pavardžių: Gintaras Didžiapetris vs Daniel Knorr, Laura Garbštienė vs Adriana Garcia Galan, Tomas Martišauskis vs Yury Vasiliev ir t.t.) Pameniu, svarstydamą apie parodą abejojavau, ar man pavyktų įtikinti menininkus joje dalyvauti. Dėl šios priežasties buvo labai smalsu skaityti nevaisingą susirašinėjimą su Abdeliu Adessemedu (Konstantinui Bogdanui gauti atsakymo iš menininko taip ir nepavyko).

Šis sutapimas mane paskatino vietoje įprastos recenzijos Konstantino Bogdano parodai dedikuoti iki šiol nepublikuotą savo „straipsnį dvynį“. Prieš penkerius metus, atsidarius galerijai „The Gardens“, nutariau sukurti performatyvų veiksmą:

parašyti *artnews.lt* redaktorei (savo buvusiai grupiokei) Neringai Černiauskaitei laišką apie „The Gardens“ atidarymo parodą, kuris savo stiliumi galėtų būti palaikytas tiesiog laišku (pažįstamai), tačiau sykiu galėtų funkcionuoti ir kaip straipsnis. Stilistine prasme tai buvo gana įdomus iššūkis, kuris pasiteisino: viena vertus, iš Neringos gavau atsakymą, kuriame ji pavadino laišką „beveik straipsniu“, kita vertus, ji vis dėlto iš karto nesuprato, kad tai ir buvo mano galutinis siūlomas straipsnis (laiško forma). Konstantino Bogdano parodos kontekste šį straipsnį prisiminiau todėl, kad, kaip vėliau paaiškėjo, tuo metu, kai aš rašiau laišką-recenziją apie parodą Neringai Černiauskaitei, ji pati rašė tos pačios parodos laišką-recenziją menininkui Markui Geffriaud. Situacija susiklostė taip, kad mano laiškas taip ir nebuvo publikuotas, kol šiemet galiausiai nusprendžiau jį pasiūlyti „7 meno dienoms“ kaip dedikaciją Konstantino Bogdano parodai. Įdomu, kad yra ir tam tikrų sąsajų tarp to, kas rašoma mano 2012 m. tekste, ir 2017 m. Konstantino Bogdano parodos: abiem atvejais svarbu jau egzistuojančių kontekstų pratęsimas ir komentavimas.

Kalba netaisyta, nenorminiai vartojimai – sąmoningi, siekiant recenziją padaryti kuo artimesnę (27 m. asmens) draugui adresuojamam laiškui.

Labas, Neringa, kadangi neparašiau apie Fotofinišą ir likau skolinga straipsnį (o dar ir prieš tai buvau atsisakiusi rašyti apie aną parodą), pamaniau, kad dabar būtų pati ta proga parašyti tekstą apie „The Gardens“ atidarymą, tuo labiau, kad jis man iš tikrųjų patiko.

Juokinga, kad „The Gardens“ pavadinimas kaip ir pratęsė „Tulips&Roses“ – taip pat, kaip pati galerijos programa tęsia tai, ką darė Tulipsai. Nepaisant

to (čia tikrai galima būtų įsivaizduoti blogą pratęsimą:), tas iš „Tulips&Roses“ paveldėtas bagažas atidaryme, man atrodo, išsiskleidė labai gražiai (kelios tulpės ir rožės virto sodais).

„Artnews“ esu rašiusi tekstą apie Didžiapetrio parodą „Tulips&Roses“ – neatsimenu, ar tame tekste minėjau (berods, minėjau), jog jis yra sakęs, kad siekia kurti „ekologišką“ meną – kaip dabar interpretuočiau, tokį, kurį kuriant maksimaliai išnaudojama esamą situaciją, pridedant tik minimalius štrichus.

„The Opening“ paroda tikrai buvo tokia – einant nuo pavadinimo link visų atidarymo įvykių. Marko Geffriaud sukurtas kūrinys atidavė visą pagarbą atidarymo fenomenui, planetariumui ir parodos kūrimo procesui.

Pats planetariumo kontekstas, superkeista galerijos erdvė (keli kvadratiniai metrai su langu, įreminančiu plyšį sienoje), visiškai netikėta konferencijų salė jau savaime buvo labai stiprus užtaisas kreipiantis į šiuolaikinio meno publiką. Todėl manau, kad Marko Geffriaud taktika – tik truputį paryškinti šviežius dviejų kontekstų (planetariumo iš šiuolaikinio meno pasaulio) susidūrimo kontūrus – buvo labai teisinga. Inesos ir Gerdos skaitomas Marko dienoraštis planetariumo kontekste suskambėjo, kaip nebūtų galėjęs suskambėti baltame kube, ir, atvirkščiai, planetariumo programa, išsimušusi iš jau smegenis režiančios formos, iš naujo tapo malonia patirtimi. Realiai tiesioginio ryšio tarp vaizdo ir teksto, sakyčiau, buvo tik hipnotinis lengvumas, bet tas beveik neapgrįstas ryšys, sukurtas tiesiog pasiduoodant kontekstui, gal kaip tik ir tapo visiško malonumo šaltiniu. (Ieškant ryšio tarp vaizdo ir teksto, aišku, būtų galima gretinti kūrybos procesą su „kosminiais procesais“, bet čia jau darosi neskanu, ir, tiesą sakant, nematau, kad ir pats menininkas to siekė).

Konstantinas Bogdanas, „Move movie I“. 2014 m.

Fotografuojant į atidarymą atėjusius žmones prie išimtų galerijos durų ir planetariumo kupolo buvo naudojama truputį pereikvota strategija (dalyvavimas ir atvirumas, netikėtai:), bet planetariumo kontekste ji sugebėjo pasiteisinti – planetariumo erdvėse šiuolaikinio meno bendruomenė atrodė jaučiau ir natūraliau, nei ji atrodo oficialiose institucijose. „Mokyklinė“ fotosesija, nors turbūt nedaug kas apie tai galvojo sąmoningai, turėjo suveikti kaip flashbackas į mokyklos laikus (kai vaikščiojom į planetariumą). Gerda Paliušytė sakė, kad prieš fotografuojantis ji panikavo, ar sugebės surinkti žmones nuotruakai. Nežinau, ar šiuolaikinio meno bendruomenę turėtų būti lengva pritraukti tokiam masiniam „aviniškui“ veiksmui, bet manau, kad flashbackas į vaikystę ir paauglystę bet kuriuo atveju turėjo padėti. (Bent jau aš, būdama salėje, prisiminiau kaip vow paauglystėje žiūrėjau planetariumo programą gulėdama ant grindų ir mane tai įkvėpė.)

Dar nemačiau, kaip atrodo kambarys, kai fotografija jau yra pakabinta (šiandien planavau nueiti), bet turėtų atrodyti tikrai neblogai, ypač žinant prieštorę. Superkeistas (t.y. šiuolaikiniam menui praktiškai

savas) kambarys su langu, įreminančiu trūkį, tapęs klasikine erdve – visiems atvira (bedure) koplyčia su centriniu altoriniu kūriniu:). (Nežinau, ar pamatyti altoriuje save yra arčiau klasikos, ar šiuolaikybės).

Grįžtant prie atidarymo: finalinis epizodas – Molly Nilson koncertas – atrodė kaip teisinga pabaiga, bet akivaizdžiai lynčiškas dainininkės ir scenos derinys... Vis bandau rasti kokią švelnesnį išsireiškimą, bet Lyncho garbinimas jau tikrai režia smegenis. Nors, pati muzika buvo gera, Molly elgesys ir fonas iš CD (nors tai irgi lynčiška) atrodė familiariai, ir iš tikrųjų nebloga buvo ta pabaiga.

Tik po tokio sėkmingo atidarymo lieka klausimas – kiek jie sugebės sėkmingai funkcionuoti vėliau, kai sunkiasvoris kontekstas nebeatrodys kaip šviežia ir dėkinga medžiaga, bet vis dėlto akivaizdžiai egzistuos šalia. Aišku, kliūtys skatina kūrybingumą.

P.S. Tik parašiusi apsižiūrėjau, kad Artnews straipsnį jau buvo parašęs Zabarauskas. Šiaip mūsų tekstuose praktiškai niekas nesikartoja (ir daug kas priešinga), bet, jei ką, galiu pasiūlyti tekstą ir kam nors kitam.

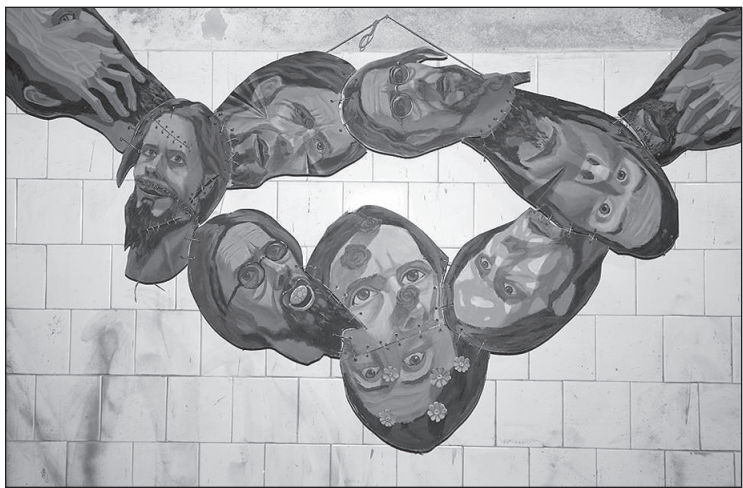
lauksiu žinių,
Eglė

Angelas, krentantis Klaipėdoje ir Vilniuje

Danieliaus Rusio paroda VDA parodų erdvėje „Krematoriumas“

VIDAS POŠKUS

Sigitas Geda yra parašęs eilėraštį „Angelas, krentantis Palangoj“ – turbūt kaip ir daugelis šio poeto kūrinių, šis man asmeniškai regisi tartum sudurstytas iš skirtingų formų, įvairių pavidalų, visokių, kartais net priešingų ar tarpusavyje prieštaraujančių elementų. Galbūt tokia išvada yra profaniška, nesiginčysiu (bent jau su savimi). Analogiška ar gimininga Danieliaus Rusio kūryba. Angelas čia egzistuoja kaip menininko įteisinta metafora, simbolis, motyvas. Jo paveikslai (kuriuos kartais sudėtinga

Ekspozicijos fragmentas

V. NOMADO NUOTR.

ir įvardyti, suvokti klasikinių formatų kategorijomis, ir tai rodo, kad

šis menininkas labai puikiai išmoko postmodernistines stačiakampių ir

kvadratų siluėtų laužymo taisykles) yra sudurstyti, sudėlioti, sukonstruoti tartum mozaika (menininkas yra studijavęs monumentaliąsios tapybos mokslus) ar „lego“ struktūra. Esmė ir panašumas su Geda tas, kad kiekvienas segmentas gali gyventi ir savo nepriklausomą gyvenimą.

Tas pats angelas – nors turbūt Rusio atveju iš tiesų reikia kalbėti apie puolusį, arba mirties, angelą, yra sudarytas iš autoriaus veido, įdėmiai žvelgiančio į žiūrovą savo akiniuotomis akimis, vienos kitos giltinėlės, gėlių bei visokių tradicinių ir neklasikinių, laisvai interpretuotų simbolių ir motyvų.

Grynas malonumas yra išvarstyti tartum sumegztą rožinį šias struktūras ir susikurti savus pasakojimus. Nes tapytojas per vaizdinius pasakoja savo, kaip seno hipio ir melomano, kaip aistringo menininko, istorijas. Tad šių kūrinių žiūrėjimas yra tartum dviejų bičiulių susitikimas, kuriame kalba abu ir vienas kitą papildo. Manychiau, kad tokį išpūdį kuria būtent Rusio kūrybos nuoširdumas.

Kita vertus, jeigu kalbėsime apie angelą kaip savotišką šio dailininko simbolį, tai toji mitinė ir mistinė būtybė būtų nukritusi (priešingai

NUKELTA Į 9 PSL.

Skrendu viena

ATKELTA IŠ 1 PSL.

atsiveržtas moterų fotografijos knygas – leidyklų išleistas ir savadarbes, tradicines ir unikalias, pavyzdžiui, vienoje gamtos fotografijos buvo ne susiūtos, o sudėliotos kaip skirtingų dydžių herbariumo lapai. Greta ant palangės gulėjo Lietuvoje išleistos fotografijų ir fotografijos teoretikų knygos. Jei ne pastarosios, ekspozicija būtų atrodžiusi liūdnei – fotografijų leidiniai yra plonyčiai, o ir tų – vos vienas kitas: Mildos Drazdauskaitės, Violetos Bubelytės, Domicelės Tarabildaitės-Tarabildienės, Veronikos Šleivytės, Akvilės Anglickaitės, Joanos Deltuvaitės, Vilmos Samulionytės darbų katalogėliai, Aurelijos Maknytės knygelė „Burning Slides“ ir tik kelios solidesnės Irenos Giedraitienės, Ramunės Pigagaitės bei Paulinos Mongirdaitės knygos. Leidinių paroda buvo tarsi dar vienas vizualus moterų ignoravimo Lietuvos kultūroje įrodymas nuolat papildomai „Cooltūrisčių“ kolekcijai.

Įdomu, kad moterų diskriminavimo sovietų kontroliuotoje teritorijoje kartais nepripažįsta pačios moterys. Pavyzdžiui, pagrindinį pranešimą skačiusi Lietuvos fotografams gerai pažįstama Daniela Mrázková, legendinio čekų žurnalo

„Revue Fotografie“ redaktorė, paabrėžė, kad vyrų ir moterų galimybės anuomet niekuo nesiskyrė, kad norinčiai ko nors pasiekti moteriai reikėjo tik drąsos. Ji pati, žinoma, buvo ir yra drąši. Tačiau pranešimu Mrázková akivaizdžiai paneigė savo tezę: visi fotografai, kurių knygas ji rodė kalbėdama apie savo nuopelnus, yra žinomi visame pasaulyje; nė viena jos pristatyta fotografė bent man anksčiau nebuvo girdėta ar matyta.

Britės nutarė surengti antrąją „Fast Forward“ konferenciją Vilniuje, kad pakeistų regiono fotografijų padėtį. Tarptautinei auditorijai stengėmės pristatyti jų kuo daugiau. Dalyvavo abi pavasarį Nacionalinėje dailės galerijoje surengtų moterų kūrybos parodų – „Asmeniška“ ir „Magma“ – kuratorės. Ieva Burbaitė pasakojo apie Tarabildienės ir Šleivytės fotografinius eksperimentus, Laima Kreivytė – apie grupę „Cooltūristės“. Monika Krikštopaitytė narstė Bubelytės autoaktų sąsajas su 9-ojo dešimtmečio fotografijos ir dailės kontekstu. Maknytė dalijosi keistomis rastų fotografijų istorijomis, o pabaigai pasiūlė „desertą“: liaudies meistro išdrožtą medinį bareljefą pagal

vieną 8-ojo dešimtmečio „Švyturio“ viršelį. Na o aš kalbėjau apie „moters laiko“ problematiką dabarties menininkių – Anglickaitės ir Dalios Mikonytės – fotoinstaliacijose.

Beje, ne taip lengva išjudinti tą mūsų kontekstą. Daugumą Lietuvos kalbėtojų teko susikviesti pačioms, Estijoje ir Latvijoje pavyko rasti tik po vieną. Jana Kukaine pralinksmino Latvijos fotografijų kuriamais vyrų įvaizdžiais, ypač – Rytų Europos vyrų Vikos Ekstos portretų cikle. Jie, neįtariantys menininkės ironijos, puikuoja savo raumenimis ar išmuštais dantimis – kas ką turi. Man jos darbai priminė Mindaugo Ažušilio fotografijų ciklą „Vyriškumas“, kur demonstruojama galia slapsto vidinį trapumą. O estė Rebeka Põldsam pasakojo apie savo draugės Anos Stinos Treumund politinį aktyvumą, jos kurtus *queer* įvaizdžius ir mėginimus atrasti jų praeityje, net suvaidinti tą praeitį, nes ir *queer* tapatybei reikia paveldo kaip tikrumo garanto. Gegužės pradžioje susirinkusios Londone planavome pakviesti į Vilnių pačią Aną Stiną, bet mėnesio pabaigoje ji nusizudė – ir tik tada, anot Rebekos, visi atsibudo ją pražiopsoję.

Kūrėjoms dažniausiai atitenka pomirtinis pripažinimas – visose politinėse sistemose. Tiesa, vakariečių padėtis gerokai skiriasi nuo, tarkim, Mianmaro, kur iki šiol moterys yra antraeilės, turinčios prisitaikyti ir nepretenduoti į jokią kūrybą, savo nuomonę ar net laisvalaikį. Iš ten kilusi Teza Soe pristatė fotografijos dirbtuves, kuriose apmokytos moterys pradeda pasakoti savo gyvenimo istorijas, atranda savo balsą, pamažu gal ir valią kovoti už savo teises. O ir britų mokslininkai, gausiai dalyvavę konferencijoje, iš naujo atradinėjo užmirštas praeities fotografes. Čia paminėsiu tik kelias. Franki Raffles fotografavo dirbančias moteris Britanijoje ir Sovietų Rusijoje. Gamyklose dirbančių moterų pozos ir negrakštūs kūnai priešinosi Britanijoje gajam „namų angelo“ stereotipui, o mums atpažįstami kaip įgirusi darbo propaganda. Atrodo, abi pusės tuomet būtų norėjusios apsieisti vaidmenimis: sovietų darbininkės svajojo pabūti „namų angelais“, britės – be apribojimų dirbti. Raffles aiškiai žavisi rusių laisvėmis – jos šaiposi iš bričių gležnumo, stebisi: „o pas jus tikrai yra tokia profesija kaip „namų šeimininkė“?“ (cituoju iš atminties). Tish Murtha augino dukrą Ellą, bet nebuvo namų šeimininkė. Ji buvo fotografė, o tarp jos darbų užaugusi dukra emocingai mums pasakojo apie mamą. Tish augo Niukaslo vargšų rajone ir nuo merginas medžiojančių vyrų gynėsi fotoaparatu – jis buvo be juostelės, bet to pakako užpuolikams išgašdinti.

Anna Fox

A. DAUKŠAITĖS NUOTR.

Ieva Burbaitė

J. GUDEIKOS NUOTR.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

Gedai) ne Palangoje, o Klaipėdoje ir Vilniuje. Su šiais dviem priešinguose Lietuvos pakraščiuose, skirtinguose autostrados galuose esančiais miestais (čia galima prisiminti Norberto Vėliaus sukurta, universalioomis priešpriešomis paremtą baltiškiosios pasaulėžiūros sistemą) Danielių sieja biografiniai saitai, primenantys tas vielas, taip tvirtai sukabinusias atskiras fanerines drožinių plokštumas. Uoste praėjo audringa jaunystė, Vilniuje įgytas tapybinės patirties багаžas. Regisi, kad ilgi šešėliai, intensyvių spalvų ir šviesų poreikis ir pomėgis yra atkeliavę į tapybą būtent iš pajūrio. Pats pamenu, koks mistiškas yra tų vietų apšvietimas kad ir kovo mėnesį. O kultūriniai sluoksniai, labai aiškiai išpiešti arkų ir arkadų

pavidalais, dvelkia turtinguoju ir turininguoju barokinio Vilniaus paveldu. Angelai, sakyčiau, irgi yra iš ten. Kažkodėl akyse kyla bangų fone virpančio aitvaro vaizdiny arba giltinės iš Šv. Petro ir Povilo bažnyčios šešėlis. Skamba paradoksaliai, o gal kaip tik – labai tiksliai, tačiau buvusiųjų keramikų krosnių, vadina mojo „Krematoriumo“, erdvė šio menininko darbams labai tinka tiek plastikos, tiek architektonikos aspektais. Visų pirma, nesterilus, aprūkęs interjeras kontrasto būdu išryškina makabriškąjį grožį, piktybės ir blogio gėles, apaugusias Rusio nutapytus kūnus. Antra, šiek tiek negrabūs siluetai jaučiasi be galo tikri – tartum pasmerktos sielos kokioje požemių karalystėje. Neatsitiktinai pačiame viduryje žemyn galva kybo angelas, krentantis Klaipėdoje ir Vilniuje.

Vėliau Tish ėmė iš tikrųjų fotografuoti. Kai ji stojo į fotografijos programą, komisija paklausė, ką ji norėtų daryti. „Noriu fotografuoti, kaip policininkai spardo vaikus“, – ji atsakė. Tai buvęs pats trumpiausias pokalbis – dėstytojams iškartapo aišku, kad Tish domina kitiška socialinė fotografija. Bedarbių jaunuolių, prostitučių, striptizo šokėjų ir kitų sekso darbininkių fotografavimas svetimas meno zonai, bet dokumentai – socialinio abejingumo liudijimai – vėl tampa aktualūs augančios nelygybės ir skurdo laikais.

„Namų šeimininkė“ nebuvo ir norvegė Solveig Lund, nors dažnai fotografavo nuotakas su įstabiomis karūnomis XX a. pradžioje. Po Sigrid Lien pranešimo juokavome, kad turbūt tik dėl jų merginos ir ištekdavo – tose karūnose tarsi telpa visas sodas, kybo paauksuoti (auksiniai?) karuliai, vejasi netikri augalų lapai, žydi snaigės, pūpsospurgai. Viengungė Solveiga fotografuojamas moteris apšviesdavo taip, kad jos atrodytų lyg susimąčiusios deivės, iškilusios aukščiau žemiškų reikalų. O mirdama paliko labdaros fondą „išsekusioms namų šeimininkėms“.

Šią trumpą apžvalgą noriu baigti rašytojos Dubravkos Ugrešič žodžiais, pacituotais apie ją pasakojusios fotografės Draganos Jurisic. 1992 m., kai vyko karas, Ugrešič buvo apšaukta viena iš „penkių raganų“, „savanaudžių vidutinio amžiaus moterų, kurios turi rimtų

problemų su savo etnine, moraline, žmogiškąja, intelektualine ir politine tapatybe“. Jai teko bėgti iš Kroatijos ir apsistoti Olandijoje, kur ji tapo viena garsiausių Kroatijos rašytojų, nors save vadina „postjugoslave“, nes negali priskirti savęs šaliai, „naikinančiai knygas“. Ji juokavo, kad pati už savo pinigus nusipirko šluotą ir dabar „skrenda viena“. Bet perskaityta Draganos, frazė suskambėjo rūsčiai. Fotografijos konferencijos objektu rašytoja tapo todėl, kad romane „Besąlygiškos kapituliacijos muziejus“ („The Museum of Unconditional Surrender“, 1996) ji apmąsto fotografijų reikšmę tapatybei. Romane „vienas bosnis“ skirsto karo pabėgėlius į tuos, kurie turi fotografijos albumus (nes suspėjo juos išsinešti), ir tuos, kurie neturi. Tik nufotografuotas gyvenimas yra tikras: „Gyvenimas yra ne kas kita kaip fotografijų albumas. Egzistuoja tik tai, kas yra albume. To, ko nėra albume, niekada nebuvo.“ Tačiau ji neperdeda fotografijos reikšmės, ją ironizuoja, vadina menu, „kuris nuolat turi padėti įveikti gravitaciją, bet neskrenda“.

Regis, visos konferencijoje dalyvavusios moterys – ir skaičiusios pranešimus, ir tos, apie kurias jie buvo skaitomi, – naudojasi fotografija, kad įveiktų gravitaciją, smarkiai traukiančią link namų, mylimųjų, valstybių, papročių ir t.t. Kad pačios skristų.

AGNĖ NARUŠYTĖ

Vilnius. Istorijų pradžia

Paroda „*Académie de Vilna* – Vilniaus piešimo mokykla (1866–1915)“ Nacionalinėje galerijoje

IEVA BURBAITĖ

2017 m. rudens parodų sezonas Nacionalinėje dailės galerijoje prasidėjo multikultūrinio Vilniaus istorijos momentus ir miesto vaizdinijos kaitą pristatančiomis apžvalgomis. Didžiojoje salėje eksponuojama paroda „*Académie de Vilna* – Vilniaus piešimo mokykla (1866–1915)“, skirta paminėti 150-ąsias šios institucijos įkūrimo metines. Parodos kuratorė menotyrininkė Jolanta Širkaitė siūlo mums akistatą su mokyklos, žymiųjų dailininkų litvakų atsiminimuose įrašytos *Académie de Vilna* vardu, istorijos fragmentais, su jos pedagogų ir auklėtinių kūrybos įvairove.

Ką mes (su)žinome apie piešimo mokyklos įsteigimo aplinkybes Vilniuje – Rusijos provincijos mieste, nuo 1832 m. likusiame be universiteto, taigi ir be dailininkus rengiančios įstaigos? Tuo metu profesionalioji Lietuvos dailė buvo nustumta į oficialaus meninio gyvenimo užribį. Turtingesnieji dailės įgūdžius galėjo tobulinti privačiai, o siekiantieji dailininko diplomo vyko svetur. Vienas iš oficialių šios mokyklos įsteigimo tikslų buvo ruošti ikonų, skirtų iš katalikų bažnyčių perdaromoms ir naujai statomoms stačiatikių cerkvėms, tapytojams, ir kartu – Šiaurės Vakarų krašto rusinimo programos dalis. Neatsitiktinai mokyklai organizuoti ir jai vadovauti buvo pakviestas Sankt Peterburgo dailės akademijos auklėtinis Ivanas Trutnevas, „tikras Rusijos patriotas ir doras krikščionis“.

1866 m. pabaigoje duris lankytojams atvėrusios Vilniaus piešimo mokyklos (pavadinimas ne kartą keitėsi) programa iš pradžių buvo orientuota į amatų skatinimą ir techninio piešimo mokymą, palaipsniui vis svarbesnis darėsi akademinių dailės žinių gilinimas. Mokyklą lankyti galėjo jaunimas, nepriklausomai nuo tautybės, tikėjimo, socialinės padėties ir lyties. Kone penkis dešimtmečius vietiniai ir iš kitų gubernijų atvykę mokiniai čia lavino profesinius įgūdžius, o ambicingieji ruošėsi tolesnėms studijoms Sankt Peterburgo, Maskvos ar Vakarų Europos dailės akademijose. Jolantai Širkaitėi, daugiau nei du dešimtmečius tyrinėjančiai Vilniaus piešimo mokyklą ir jos aplinką, pavyko nustatyti apie 700 buvusių mokinių pavardžių, maždaug 80-ies kūryba yra daugiau ar mažiau žinoma.

Parodos eksponatų skaičius įspūdingas – per pusketvirto šimto darbų, sukurtų 69 dailininkų. Ekspozicija pradedama Vilniaus piešimo mokyklos programą atspindinčiais kūriniiais – gipsinių atliejų, pozuotojų galvų ar atskirų kūno

dalių studijomis, žmonių figūrų piešiniais, pleneriniais etiudais. Ant pirmosios sienos rikiuojasi Vilniaus piešimo mokyklos pedagogų: Ivano Rybakovo, Sergejus Južanino, Nikolajaus Sergejevo-Korobovo ir, žinoma, jos įkūrėjo bei ilgamečio vadovo Trutnevo darbai. Kiek toliau eksponuojama jo drobė „Vandens šventinimo procesija“ – puikus akademistinės dailės pavyzdys, paskolintas parodai iš Baltarusijos Respublikos nacionalinio dailės muziejaus saugyklų.

Tolesnę judėjimo po didžiąją salę trajektoriją diktuoja parodos architektų Justino Dūdėno ir Jurgio Dagelio sumanytas metalinių tinklų labirintas. Dėmesį išsyk patraukia neįprastas paveikslų eksponavimo būdas – darbai sukabinti ant penkiomis eilėmis nuo lubų nusidriekiančių ažuolinių perdangų. Vien jau ko vertas vizualinis efektas ir intriga! Stebint ekspoziciją iš toliau galima spėlioti, kas slypi už „amžių glūdumos rūko“, „rudeninį ūkanų“ ar „muziejaus saugyklą primenančio filtro“ (skolinuosi kolegų epitetus), paskandinusio salę?

Toks architektūrinis sprendimas leido gana kompaktiškai išeksponuoti didžiulį kiekį Vilniaus piešimo mokyklos auklėtinių darbų. Pro tinklą galime apžiūrėti ir antrąsias paveikslų puses, kurios parodų lankytojams įprastai lieka nematomos. Jose – ne tik mažai ką sakantys muziejų inventoriniai numeriai, bet ir aukcionų ar ankstesnių savininkų paliktos žymės, kartais net savarankiški kūriniai. Taip nutiko su Bezelio žydų dailės mokyklos Jeruzalėje įkūrėjo ir Izraelio dailės tėvu tituluojamo Boriso Šaco paveikslu, kurio kitoje pusėje nutapytas gėlių natiurmortas atvertas žiūrovams.

Iš abiejų tinklų pusių sukabinti paveikslai nekelia „tirštoms“ ekspozicijoms būdingo slogumo. Lankytojai gali nuosekliai slinkti palei

širmas arba pro paliktus tarpus žingsniuoti sudominusių eksponatų link, kelyje sutikdami ir prie paveikslų, ir prie dailininkų biografijų stabelėjusius meno gerbėjus. Taigi ekspozicijos naratyvas čia sekamas per Vilniaus piešimo mokyklos auklėtinių istorijas, jų kūrinių įvairovę liudija skirtingus dailininkų meninę pasaulėjautą nulėmusius kontekstus, laiko ir geografiniu atžvilgiu dažnai nutolusius nuo mokymosi Vilniuje metų.

Kad ir koku maršrutu judėsime pro tinklo uždangas, galiausiai atsidursime skulptūrų erdvėje, kurią įrėmina avangardistinės Vytauto Kairiūkščio kompozicijos, kosminės Jazepo Drazdovičiaus vizijos ir būrio į Paryžiaus meninį gyvenimą įsiliejusių dailininkų paveikslai. Ant galinės sienos ekspresyvia tapyba mus pasitinka Paryžiaus mokyklos atstovai.

Ar skulptūros išdėstytos ant tokių žemų postamentų todėl, kad neužgožtų kelionę po ekspoziciją „vainikuojančios“, pasaulinę karjerą toli nuo Vilniaus padariusių litvakų tapybos? Rapolo Jakimavičiaus, Nachumo Aronsono ir Boleslovo Balzukevičiaus skulptūriniai biustai bei figūros, atrodo, nusilenkia centre ant sienos pagarbiu nuo kitų atsutumu išeksponuotai Chaimo Soutino drobei „Berniukas mėlynais drabužiais“ (1924), atvežtai iš Izraelio muziejaus Jeruzalėje. Taip, Soutino kūrinius sunku įpirkti ir kolekcininkams, ką jau kalbėti apie Lietuvos muziejus. Bet apsižvalgus po parodą matyti, kad turime nemažai kokybiško litvakiškojo kūrybos palikimo (jam nedrįsčiau priskirti kai kurių Pinkaus Kremenio ir Michelio Kikoino paveikslų). Akivaizdu, kad *L'École de Paris* atstovų darbai irgi domina mūsų kolekcininkus. Beje, Vilniaus piešimo mokyklos populiarumą tarp judėjų tikėjimo mokinių patvirtina faktas,

G. SAVICKIO NUOTRAUKOS

kad 1882 m., suvaržius žydų sės-lumo zonas, jie nebegalėjo studijuoti Rusijos imperijos aukštosiose mokyklose, taigi mokytis dailės pagrindų vyko į Vilnių. Iš čia kai kurie patraukė į Vakarų Europos miestus.

Liberalios mokinių priėmimo sąlygos nulėmė ir pakankamai didelį Piešimo mokyklos lankytojų moterų skaičių (tiesa, joms užsiėmimai vykdavo porinėmis savaitės dienomis, neporinėmis mokėsi vaikinai). Jolantos Širkaitės tyrimai rodo, kad 1893 m. net trečdalį Vilniaus piešimo mokyklos lankytojų sudarė merginos ir moterys. Dalis jų neapsiribojo diplomais, suteikiančiais teisę dėstyti dailės dalykus mokyklose, ir vyko tobulintis svetur. Taip pasielgė ir parodoje pristatomos autorės: Liucija Balzukevičiūtė, Vaclava Fleury, Vanda Hartung, Eugenia Senkevičiūtė-Przyałgowska, Elena Römerytė ir Sofija Romerienė. Būsimųjų dailininkų, pasimokiusių Vilniuje, judėjimo kryptys į kitas šalis sužymėtos žemėlapyje, kuris gali bent iš dalies paaiškinti kai kurių autorių išdėstymo parodos erdvėje logiką.

Vis dėlto tinklų labirintas nesuardė linijinio parodos naratyvo. Net jeigu šalia atsidūrusių dailininkų studijų metai prasilenkė

dešimtmečiu, čia jie savo biografijomis ir darbais pildė *Académie de Vilna* metraščio puslapius. Kad tas rinkinys būtų objektyvesnis, norėtusi matyti ir visų eksponatų sukūrimo datas. Bent apytiksliai – dešimtmečiais, ketvirčiais ar amžiaus pusėmis. Jeigu man, meno tyrėjai, ne kartą teko ilgiau pasukti galvą, mėginant nustatyti nedatuotų darbų sukūrimo laiką, tai ar ne per sudėtinga ši užduotis eiliam parodos lankytojiui?

Kitaip nei ekspozicijoje, parodos kataloge piešimo mokyklos istorija papasakota per jos pedagogų asmenybes, ypač įkūrėjo ir iki pat mirties įstaigai vadovavusio Trutnevo. Jolantai Širkaitėi pavyko pristatyti Trutnevo, kaip puikaus pedagogo, portretą – politiškai suosaikaus ir, atrodo, nuoširdžiai susirūpinusio mokinių profesinio rengimo gerove.

Parašyta ir vaizdais papasakota Vilniaus piešimo mokyklos istorija jau nebeatrodo „gerokai primiršta ir iki galo neįvertinta“. Kad vilniškės mokyklos reikšmė nėra lokali, patvirtino ir spalio 6 d. Nacionalinėje dailės galerijoje vykusios konferencijos „Vilniaus piešimo mokykla (1866–1915) ir jos tarptautiniai atgarsiai“ dalyvių pranešimai.

Iš Lietuvos, Baltarusijos, Izraelio muziejų ir privačių rinkinių pasiskolinti Vilniaus piešimo mokyklos auklėtinių kūriniai dar porą savaičių eksponuojami mieste, kuriame jų autoriai įgijo dailės pradmenis. Vilniuje prasidėjo jų istorija, nusidriekusi toli už geografinės Lietuvos, peržengusi carinės Rusijos imperijos ribas.

Beje, po poros metų švęsime Stepono Batoro universiteto Dailės fakulteto, o po penkerių – Kauno meno mokyklos įkūrimo šimtmetį. Reikia tikėtis, kad šie jubiliejai taip pat bus paminėti parodomis, konferencijomis, leidiniais.

Paroda veikia iki lapkričio 26 d.

Nacionalinė dailės galerija

(Konstitucijos pr. 22, Vilnius)

Dirba antradieniais–trečiadieniais, penktadieniais–šeštadieniais 11–19 val., ketvirtadieniais 12–20 val., sekmadieniais 11–17 val.

Parodos „*Académie de Vilna* – Vilniaus piešimo mokykla (1866–1915)“ Nacionalinėje dailės galerijoje fragmentai

Šviesios nuotaikos aktorė

Pokalbis su režisiere Dorota Kędzierzawska

Šiųmetiniame Lenkų kino festivalyje svečiavosi lenkų režisierė Dorota Kędzierzawska. Susitikime su žiūrovais ji pasidalijo prisiminimais apie Vilniaus teatro scenoje 1939 m. debiutavusių kino ir teatro aktorę Danutą Szaflarską (1915–2017), kuriai šiemet buvo skirta festivalio retrospektyva. Szaflarska vaidino ne viename Kędzierzawskos filme. Su režisiere Vilniuje kalbėjosi Tadeusz Tomaszewskis.

Ar Lodžės kino mokyklos studentai privalo pasižiūrėti pirmą pokario metais Lenkijoje sukurtą filmą „Uždraustos dainos“?

Mokykloje žiūrėjome daugybę filmų ir nepamenu, ar šis filmas buvo privalomas, bet „Uždraustas dainas“ tikrai rodo mokyklinė filмотeka („Filмотeka Szkolna“ – Lenkų kino instituto inicijuota programa, visoms mokykloms pateikusi nemokamą lenkų filmų ir profesionalių jų aptarimų paketą, – *red. past.*) ir visi tą filmą žino. Filmus „Uždraustos dainos“ ir „Lobis“ pamačiau dar vaikystėje, kino mokykloje pasižiūrėjau vėl, o gerokai vėliau apie Danutą Szaflarską man priminė operatorius Zdzisławas Najda, kuris filmavo mano filmą „Velniai, velniai“. Tada pasižiūrėjau trumpą televizijos filmą, kuriame ponია Danuta vaidino nedidelį vaidmenį, ir nusprendžiau ją pakviesti. Pasiūliau jai nedidelį vieno epizodo vaidmenį.

Ir Jūsų pasirinkimas buvo teisingas?

Ne tik teisingas, jis tapo atradimu, ir ne tik aktoriniu, bet ir žmogišku. Filmavimo aikštelėje visi įsimylėjo Danutą Szaflarską. Žinojome, kad ji didelė aktorė, bet paaiškėjo, kad ji dar ir nuostabus žmogus. Jai buvo per septyniasdešimt metų, ji buvo vyriausia filmavimo grupėje, bet jos dvasia buvo jauniausia. Tada pažadėjau parašyti scenarijų, kur jai teks pagrindinis vaidmuo. Nemačiau, kad žadėtas scenarijus atsirastų tik po šešiolikos metų. Visus tuos šešiolika metų ji laukė pagrindinio vaidmens. Labai ilgai.

Jei skaičiuosime nuo pirmųjų pokario filmų, savo pagrindinio vaidmens filme „Laikas mirti“ aktorė laukė beveik septyniasdešimt metų.

Man atrodė neįtikėtina ir labai neteisinga, kad tokio lygio aktorė lenkų kino buvo beveik pamiršta. Ilgai ieškojau scenarijaus temos. Po „Velniai, velniai“ ji suvaidino filme „Niekas“, kurį kūrėme kartu su operatoriumi Arthuru Reinhartu, bet ir vėl epizodinį vaidmenį. Dar ji puikiai suvaidino Filipo Zylberio

Danuta Szaflarska filme „Laikas mirti“. 2007 m.

filme „Atsisveikinimas su Marija“, tačiau tai nebuvo jos talento verti vaidmenys. O aš vis laukiau temos, kuri tiktų poniai Danutai ir leistų sukurti tikrą pagrindinį vaidmenį. Galiausiai atsirado Anelės istorija filme „Laikas mirti“.

Kaip rašėte šį scenarijų?

Sužinojusi istoriją, rašiau greitai. Scenarijus paremtas tikru įvykiu. Gyvenu Radoščėje. Dabar tai Varšuvos dalis, bet kadaise buvo priemiestis, kur pilna medinių namų, vadinamų „švidermajeriais“. Jie iki Antrojo pasaulinio karo buvo nuomojami vasarotojams iš Varšuvos. Bet po karo tuose didžiuliuose gražuose namuose komunistų valdžia apgyvendindavo pačius įvairiausius nuomininkus, tarp jų ir recidyvistus, kurie negalėdavo rasti buto Varšuvoje. Senoji vieno tokio namo savininkė keliasdešimt metų bandė gyventojus kur nors iškelti, apgyvendinti kitur ir atgauti namą sau ir savo šeimai. Galų gale tai pavyko, bet praėjus dviem savaitėms po to, kai atgavo namą, ta ponია mirė. Kai sužinojau šią istoriją, supratau, kad būtent jos ir ieškojau. Rašymas neužtruko. Skubėjau, juolab kad ponია Danuta nuolat man skambino ir sakė, kad yra vis vyresnė ir gali žadėto vaidmens nebesulaukti.

Ar scenarijus keitėsi filmuojant?

Visiškai nesikeitė. Ne tik nesikeitė, bet ponია Danuta buvo tokia nuostabi aktorė, kad kai filmuojant netyčia pakeisdavo dialoge vieną žodį, logiškiau dėliodama sakinį, iškart nutraukdavo filmavimą ir pykdavo ant savęs, kad kažką pakeitė tekste. Ji manė, kad vaidinant dialogas turi likti toks, koks parašytas scenarijuje. Tad filmas labai tiksliai seka scenarijumi.

Kada Jūsų bendradarbiavimas virto draugyste?

Sunku pasakyti. Debiutinis mano pilno metražo filmas „Velniai, velniai“ nebuvo lengvas, jame dalyvavo šešiasdešimt penki romai, dar

pridėjome dešimt vaikų ir gana nepaklusnią filmavimo grupę, kurios nariai vis papokštaudavo, nes manė, kad gali tai sau leisti, kai debutantė yra moteris. Turėjau būti ryžtinga, o ponios Danutos buvimas filmavimo aikštelėje suteikdavo man jėgų. Bet iš tikrųjų suartėjome filmuojant „Nieką“. Ponია Danuta neturėjo daug filmavimo dienų, bet dažnai ateidavo pas mus su Arthuru ir daug laiko praleisdavome kartu. Dar anksčiau pradėjome

Danuta Szaflarska filme „Lobis“. 1948 m.

susitikinėti dėl to mano pažado, dažnai eidavome kartu gerti kavos ir kažkaip natūraliai susidraugavome. O po filmo „Laikas mirti“ kartu apvažiavome daug festivalių. Kai vykome į pasaulinę premjerą Toronte, lėktuvas vėlavo šešias valandas, ir visas tas valandas Varšuvos Chopino oro uoste ponია

Danuta mums dovanojo gražius pasakojimus. Tada pirmąkart su Arthuru pasigailėjome, kad neturime kameros jiems užfiksuoti.

Tada ir gimė dokumentinio filmo apie Danutą Szaflarską sumanymas?

Pagalvojome apie dokumentinį filmą, bet atsisakėme tos minties, nes nusprendėme, kad būtų ne gražu tarsi pasinaudoti draugyste. Bet paskui tuometinis Nacionalinio audiovizualinio instituto direktorius Michałas Merczyński pasakė, kad tik mes galime įtikinti ponią Danutą atsisėsti prieš kamerą ir pasakoti savo gyvenimą.

Ar ją reikėjo įtikinėti?

Tai neužtruko ilgai. Bandėme paaiškinti poniai Danutai, kad kalbama ne tik apie jos gyvenimą ir jos asmenybę, bet apie laiką, kurio jau niekas nebeprisimena, ir apie kurį tik ji moka taip vaizdingai papasakoti, tarsi paėmusi mus už rankos ir nusivedusi ten. Su Arthuru net truputį nustebome, kad nereikėjo taip ilgai įtikinėti, nes ponია Danuta suprato, kad gal iš tikrųjų ir mums,

kad dienos pokalbio prieš kamerą norma bus trys keturios valandos, bet greit paaiškėjo, kad patys po aštuonių valandų turime prašyti pertraukos iki rytdienos. Kai ji pradėdavo pasakoti, tarsi įžengdavo į savo prisiminimų baseiną ir tiems prisiminimams nebuvo galo.

Kur jos žavesio paslaptis?

Ko gero, tai jos sugebėjimas nuosirdžiai žavėtis gyvenimu bei žmonėmis ir niekad nepasenti. Žinoma, kalbu ne apie fizinę, tik apie psichinę būseną. Visada ir iki pabaigos ji buvo smalsi, domėjosi gyvenimu, žmonėmis, mėgo susitikinėti su jaunimu. Į ją buvo žiūrima ne kaip į seną žmogų, nes ji iš tikrųjų stebino vaikišku požiūriu į aplinką. Pridėjime ir neįtikėtina šviesią nuotaiką. Dar prieš „Kito pasaulio“ filmavimą ji kartais pasakodavo mums karo laikų anekdotus – gerai pasibaigusius įvykius, o paskui pasakojo ir visiškai kitas savo gyvenimo istorijas. Niekad negalvojau, kad žmogus, patyręs tiek daug juodų akimirų, iš tikrųjų labai sunkių, keliskart išgyvenęs tikrą badą, matęs ir gerų ir blogų žmonių, kad toks žmogus gali turėti savyje tiek džiaugsmo ir žvelgti pirmyn, užuot grąžęs rankas ar prisimindamas blogą. Ji žiūrėjo į ateitį tik šypsodamasi.

Kada skambindavo Jums dažniau, ar kai buvo geros nuotakos, ar kai užeidavo liūdesys?

Ji niekad nesiskundė. Kai buvo devyniasdešimt penkerių, jau po filmo „Laikas mirti“ ir po visų mūsų festivalinių kelionių, buvo jos gyvenime tokia tuštumos jausmo akimirka. Pamenu, paskambinau jai ir išgirdau: „Dorota, jau turiu eiti pas gydytoją, blogai jaučiuosi, man kažkas ne taip.“ Kai vėl paskambinau po dviejų savaitių, staiga atsiliepė džiugiu, čiułbančiu balsu. Pasirodo, ji gavo etatą Grzegorz Jarzynos teatre. Bet kokios abejonės, susijusios su nuotaika ir sveikata, atkrito, nes paaiškėjo, kad ji vėl gali dirbti, ir dar tarp daugumos jaunų žmonių.

Ar bendravote paskutiniaisiais jos gyvenimo metais?

Žinoma, buvome labai artimos iki pabaigos. Likus dviem savaitėms iki šimtas pirmojo gimtadienio turėjo vykti premjera Žydų teatre (pagrindinis vaidmuo spektaklyje „Parduotuvė aikštėje“, – *red. past.*). Deja, ji pargriuvo, patyrė traumą ir tai buvo lemtinga. Manau, jei ne tas nelaimingas atsitikimas, ji būtų puikiai suvaidinusi ir šį vaidmenį teatre. Bet ji nebegalėjo vaidinti. Kaip sako filme, kai liausiuosi vaidinti, tada jau galėsiu mirti...

KALBĖJOSI TADEUSZAS TOMASZEWSKIS

„Scanorama 2017“: vienu sakiniu

Trumpos kino recenzijos

GEDIMINAS KUKTA

„**Baisi moteris**“ („*En frygtelig kvinde*“), rež. *Christian Tafdrup, Danija*

Nors aprašymas kataloge sako, kad filmas yra ironiškas žvilgsnis į meilės galios santykius, papasakotas iš vyro perspektyvos, ne tipiškas viengungis Rasmusas, o būtent Mari net du kartus žvilgteli tiesiai į kamerą, sugriauina kino naratologų diegetinę vadinamą erdvę ir užmezga santykį jau su mumis, žiūrovais, tarsi nebyliai sakydama: pažiūrėkite, čia aš valdau padėtį ir kontroliuoju tiek šį vyrą, tiek erdvę filmo, kurio režisierius, reikia pripažinti, rodo šimtą kartų kine matytą meilės, skyrybų ir susitaikymo istoriją, tačiau tą daro lengvai, sąmojingai ir be jokios pretenzijos „išlaužti“ ką nors originalesnio siužeto ar formos lygiu – to visai nereikia, kar-tais užtenka tiesiog mokėti pasakoti.

„**Keisti paukščiai**“ („*Drôles d'oiseaux*“), rež. *Élise Girard, Prancūzija*

Nepastebėti linktelėjimų į prancūzų Naująją bangą neįmanoma, tačiau gaila, kad šie reveransai taip ir lieka tik formalistiniais mažmožiais *à la Godard*, kurie filmui apie vyresnio amžiaus vyrą įsimylinčią merginą Mavi prasmės daugiau neprideda, o tuštoko maivymosi – užtektinai.

„**Telma**“ („*Thelma*“), rež. *Joachim Trier, Norvegija, Prancūzija, Danija, Švedija*

Žinant, kad siaubo filmai (jei tik jie laikosi žanro klasikos) pasakoja ne tiesiog apie vaiduoklius, zombius ar vampyrus, o per juos atskleidžia žmogaus arba visos visuomenės fobijas, nuotaikas ir slopinamus jausmus, „Telma“ atrodo žanro grynuolis: varnos, gyvatės, teleportacija ir virš žmonių galvų pavojingai siūbuojantis sietynas, suprask, tėra Telmos bundančio, tačiau gniaužiamo (nes tėvai krikščionys)

nenormatyvaus seksualumo sublimacija, nors prisiminus, su kokia energija apie panašius dalykus kalbėjo kiti filmai, pavyzdžiui, Briano De Palmos „Kerė“, Joachimo Triero bandymas atrodyti per daug nuglostytas, nuobodžiai tobulas savo estetika, o pabaigoje net išsemiantis pats save – tokia „Sangailės vasara“, tik su trupučiu mistikos.

„**Vesternas**“ („*Western*“), rež. *Valeska Grisebach, Vokietija, Bulgarija, Austrija*

Žinoma, platesne prasme tai pasakojimas apie ksenofobiją, apie Vakarų ir Rytų Europos mentaliteto skirtumus, apie šiandien tokią aktualų nacionalizmą, o siauresne prasme – apie sudėtingą žmogaus prigimtį, kaip rašoma kataloge, ir žmogiškumo viltį, tačiau bent man įdomiausia buvo stebėti, kaip režisierė matuojasi patį vesterno žanrą, kaip perima arba perkeičia žanrines konvencijas: čia ir Laukiniai Vakarai (Bulgarijos provincija), ir fronto linija tarp naujųjų užkariautojų bei indėnų (Bulgarijos pasienis), ir garbės kodeksas (tiek kaimelio bendruomenės, tiek vokiečių statybininkų), ir vienišas kovotojas (vokietis Meinhardas), ir antagonistas (kolega Vincentas), ir baltas žirgas, ir net *vesterniškos* mizanscenos (Meinhardas, lyg koks šerifas, sėdi statybininkų namelio, lyg salūno, prieangyje ir žvelgia į tolį) – visa tai glosto kinomano širdį, grąžina tikėjimą ne tik dabartį, bet ir patį save reflektuojančiu kinu.

„**Iš balkono**“ („*Fra balkongen*“), rež. *Ole Giæver, Norvegija*

Kino esė – sunkiai apibrėžiamas dalykas net kino tyrinėtojams, bet Ole Giæveris dėl to nesuka sau galvos ir panašių klausimų tikrai neužduoda, o tiesiog nuoširdžiai, atvirai ir, laimė, saviironiškai (tai gelbsti nuo narcisizmo, kuriuo autorių lengva apkaltinti) pasakoja apie save

„Tinklo pabaiga“

(baimės, abejonės, prisiminimai, troškimai), šeimą ir pasaulį, kuris po mūsų bus dar milijonus metų, – apie tai, apie ką susimąstom visi, tik skirtingai su tuo dorojamės: kas imasi tablečių, lankosi pas psichologą ar keliauja, o kas rašo dienoraštį arba nukreipia kino kamerą tiesiai į save.

„**Meilužis vienai dienai**“ („*L'Amant d'un jour*“), rež. *Philippe Garrel, Prancūzija*

Šis filmas, aišku, labai banalus, nes yra apie meilę tiesiogine šio žodžio prasme, tik kitas kūrėjas gal dar bandytų *apžaišti* banalybę, o Garrelis specialiai neria į ją stacia galva ir su meile susijusias situacijas ir frazes dėlioja lyg kortas ant stalo – išmeta vieną ir stebi, kuria linkme pasisuks gyvenimai herojų, kurie beveik kiekviename jo kūrinyje blaškosi tarp kelių susižavėjimo objektų, gyvena tamsiuose interjeruose (ne todėl, kad filmas nespaltotas), lankosi neišvaizdžiose, lyg iš Naujosios bangos kino atklydusiose kavinėse, ir kalbasi jei ne apie meilę, tai apie revoliuciją, filosofiją ar karą – apie tai, kas 1968-ųjų Paryžiaus revoliucijos kūdikiui, garsiosios kairiųjų pažiūrų „Zanzibaro“ kino grupės nariui yra aktualu arba kam jis vis dar jaučia nostalgiją.

„**Lizdas**“ („*Colo*“), rež. *Teresa Villaverde, Portugalija, Prancūzija*

Prieblanda, savotiška „negyva“ šviesa, gaubia kiekvieną šio lėto filmo kadra, tačiau ji nėra savitikslių, o sustiprina anemiją ir apatiją, kurie tarpsta siužetiniame lygyje, istorijoje apie šeimos ir, reikia suprasti, visos šalies (ekonominę) krizę, kurią režisierė dėlioja specialiai be

tėvynainis Miguelis Gomesas trilogijoje „Arabiškos naktys“.

„**Tinklo pabaiga**“ („*Keti lõpu*“), rež. *Priit Pääsuke, Estija*

Nors lengvo absurdo ir naktinių šviesų nuspaltintame pasakojime apie greito maisto užteigęs padavėją ir keistus lankytojus kyšo režisūrinės siūlės, gali matyti, kaip visas

„Meilužis vienai dienai“

dramatiškumo, net kiek atsainiai, viena tonacija, be jokios kulminacijos, palikdama žiūrovui pačiam susidėlioti reikšminius akcentus ir atsakyti į klausimą, ką jis ekrane mato – neilginį filmą ar režisūrinę pretenziją apie sudėtingą Portugalijos dabartį, kurią, jei pamenate, prieš kelerius metus meistriškai ir iškalingai išskleidė režisierės

„sustatyta“, ir pastebėti, kaip aktoriai ruošiasi vaidinti ir štai jau saktas išmoktas scenarijaus eilutes, tai kažkaip stebuklingai neerzina: filmas savotiškai gražus, nes yra netobulas, visai kaip mėšainis su kopūstais, kurio staiga taip įsinori viena iš filmo herojų su nulėpusiomis zukučio ausytėmis.

Kronika

Arūno Matelio „Nuostabieji lūzeriai. Kita planeta“ apdovanoti Minske

Ką tik Minske pasibaigusiame 24-ajame tarptautiniame kino festivalyje „Listapad“ Arūno Matelio filmas „Nuostabieji lūzeriai. Kita planeta“ pripažintas geriausiu ilgametražiu dokumentiniu festivalio filmu. Lietuvių režisieriaus filmas konkursinėje programoje nugalėjo vienuolika varžovų, „Nuostabieji lūzeriai. Kita planeta“ taip pat pelnė ir žiūrovų simpatijų prizą. Tai ne pirmieji filmo apdovanojimai – prieš mėnesį Varšuvos kino festivalyje jis irgi pelnė pagrindinį apdovanojimą.

„Nuostabieji lūzeriai. Kita planeta“

Filmas pasakoja apie vienas sudėtingiausių bei populiariausių dviračių varžybų pasaulyje „Giro d'Italia“, kuriose bene svarbiausias vaidmuo tenka dviratininkams, pasiruošusiems iškęsti sunkiausius iššūkius dėl savo komandos lyderio pergalės. Tačiau iš tikrųjų filmo tema universali, nes kalbama apie pasiaukojimą dėl kito žmogaus.

Filmą „Nuostabieji lūzeriai. Kita planeta“, inicijuotą režisieriaus A. Matelio ir „Studija Nominum“, kūrė aštuonios šalys: Lietuva, Italija, Šveicarija, Airija, Šiaurės Airija, Latvija, Ispanija ir Belgija. Lietuvoje „Nuostabieji lūzeriai. Kita planeta“ bus rodomas sausio mėnesį.

KINO KOMUNIKACIJOS INF.

Mindaugo Survilos „Sengirė“ rodoma Amsterdamo festivalio konkursinėje programoje

Mindaugo Survilos filmas „Sengirė“ varžysis Tarptautinio Amsterdamo dokumentinių filmų festivalio (IDFA) konkursinėje programoje. Vienas didžiausių ir svarbiausių dokumentinio kino renginių prasidėjo lapkričio 15 d.

Šiais metais skirtingose IDFA programose bus parodyti filmai iš įvairių šalių – Butano, Kolumbijos, Kongo, Irano, Pietų Korėjos, Argentinos, JAV, Jungtinių Arabų Emyratų ir Lietuvos. Dalis filmų dalyvaus konkursinėse programose. Viena iš jų yra „First appearance“, kurioje gali dalyvauti režisieriai, sukūrę pirmą arba antrą ilgametražį

dokumentinį filmą. Į šią programą atrenkama tik penkiolika filmų. Joje lapkričio 16 d. buvo parodyta ir „Sengirė“.

Filmavimo grupė džiaugiasi ir išskirtiniu rengėjų dėmesiu: iš 312 festivalio filmų tik dvidešimt lydi režisieriaus ir auditorijos pokalbis „Doc talk“. Filmą „Sengirė“ – vienas iš laimingųjų. Renginys vyksta lapkričio 17 dieną.

Lietuvoje Mindaugo Survilos filmą numatoma rodyti ateinančių pavasarį.

Naujienas apie filmą ir komandą galima sekti filmo „Facebook“ paskyroje: www.facebook.com/sengires arba filmo internetiniame puslapyje: www.sengire.lt.

„SENGIRĖS“ INF.

Elegiški Puaro ūsai

Nauji filmai – „Žmogžudystė Rytų eksprese“

ŽIVILĖ PIPINYTĖ

Kennetho Branagh „*Žmogžudystė Rytų eksprese*“ („Murder On the Orient Express“, Malta, JAV, 2017) – geras atsakymas į klausimą, kodėl nuolat ekranizuojamos tos pačios knygos. Atrodytų, šiais laikais taip paprasta pasižiūrėti kad ir prieš beveik pusšimtį metų sukurtą ir klasikine tapusią Agathos Christie romano ekranizaciją – Sydney’aus Lumeto „Žmogžudystė Rytų eksprese“. Tačiau nuo 1974-ųjų pasikeitė ne tik kinas, bet ir žiūrovai. Gera! tai ar blogai, – ne šios recenzijos tema. Tik Branagh, regis, neslepia, kad orientuojasi į tuos, kurie užaugo ir subrendo kompiuterinių žaidimų ar komiksų ekranizacijų laikais. Jis supaprastino rašytojos sukurtą istoriją, tačiau siūlo ne dar vieną žaidimą, o gana teatrališką, net, sakyčiau, senamadišką rafinuotą reginį, kurio ištarmė – ne tik kriminalinės mįslės sprendimas.

Tikiuosi, kad atsiras ir tokių, kurie nežino, kas įvyko vieną 4-ojo dešimtmečio pradžios žiemą prabangiame traukinyje, iš Stambulo per visą Europą vykstančiame į Kalė, kai kupė buvo nužudytas nemalonus tipas Račetas. Bet net ir tie, kurie jau seniai žino atsakymus į

klausimus, iškilusius garsiajam sekliui Erkiuliui Puaro, neliks nuskriausti. Pats nusprendęs suvaidinti Puaro, Branagh ne tik savo personažui, bet ir visam filmui suteikė elegiškos nuotaikos. Jo „Žmogžudystė Rytų eksprese“ – tai ir išnykusios epochos portretas, kuriame režisieriui svarbu ir gražu viskas – dulkėtos Jeruzalės gatvės, apšiurę Stambulo stogai, prabanga dvelkiantis Rytų ekspresas. Hariso Zambarloukoso kamera atvirai grožisi ir traukinio interjerais, ir puošniais veikėjų kostiumais, ir restorane patiekiamais patiekalais. Ji fiksuoja beveik pasakiškus užsnigtos Europos vaizdus ir visa tai dvelkia nostalgija, net jei nežinai, kad filmas kurtas plačioje 65 mm juostoje. Negali nesigrožėti veidrodžiais, atspindinčiais dvilypius filmo veikėjus, ilgomis lėtomis panoramomis, kai kamera palengva slysta šalia ilgo sąstato ar ankštais traukinio koridoriais.

Kiekvienas Erkiulio Puaro gerbėjas mintyse yra susikūręs savo personažą. Vieniems jis asocijuojasi su televizijos seriale Puaro suvaidinusi Davidu Suchet – komišku ponu, kuris specialiai pabrėžia savo keistumą, kad užmigdytų nusikaltėlių budrumą. Alberto Finney ar Peterio Ustinovo sukurti sekliai gal buvo realistiškesni, piktesni arba

įkyresni, bet ir šie aktoriai pabrėžė keistą pilkosiomis ląstelėmis besididžiuojančio žmogaus išorės ir intelekto harmoniją. Branagh Puaro sukaupe visą tarp *hommage* klasikiniam detektyvui ir jo pastišo balansuojančio filmo dviprasmiškumą. Šis Puaro ne tik pasižymi iki tol ekrane neregėtais vešliais ūsais, bet, regis, ir pabrėžia visus senų laikų stereotipus – jis lyriškai kalbasi su mylimosios nuotrauka, yra atlaidus žmonių silpnybėms, bet visiškai nepakantus blogiui bei melui. Kita vertus, šis Puaro ne tik liūdnesnis, bet ir žmogiškesnis, filosofiškesnis. Atrodo, jam svarbiau ne demaskuoti meluojančius bendrakeivius ir rasti žudiką, o išsaugoti pasaulio pusiausvyrą, kuri bus pažeista, jei blogis liks nenubastas. Deja, pabaigoje, kai jis tuos bendrakeivius susodins prie įėjimo į tunelį pastatyto ilgo stalo lyg da Vinci „Paskutinės vakarienės“ dalyvius, Puaro prisipažins sau, kad ta pusiausvyra negzistuoja. Filme anksčiau jau nuskamba užuominos apie Europos totalitarizmus, tad nesunku spėti, kad pažeista pusiausvyra netrukus baigsis katastrofa.

Netvirtinu, kad „Žmogžudystė Rytų eksprese“ yra gilus filmas. Tai pirmiausia kokybiška pramoga, kostiuminis reginys, bet svarbūs ir

„Žmogžudystė Rytų eksprese“

šiulaikiniam žiūrovui skirti akcentai. Filmo personažai, prisistatantys amerikiečiais, prancūzais, vengrais, rusais, vokiečiais ar austrais, atspindi daugiakultūrę bet kokios civilizacijos ar valstybės prigimtį, tarp jų atsirado net tamsiaodis gydytojas. Režisieriaus ir scenaristo Michaelo Greeno dėmesys kiekvienam jų – išskirtinis. Christie romane galima įžvelgti autentiško pasaulį sukrėtusio nusikaltimo, kai buvo pagrobtas ir nužudytas pirmąkart iš Šiaurės Amerikos į Europą nuskridusio lakūno Charleso Lindbergho sūnelis, atgarsių. Branagh elgiasi atvirkščiai – jo filmo personažai savaip apibendrinti, nes kiekvienas jų iliustruoja vis kitokį požiūrį į praradimą, esamą ar įsivaizduotą kaltę, skaudžius prisiminimus.

Veikėjus įsimename ne tik todėl, kad net menkiausius iš jų suvaidino ryškūs aktoriai. Kiekvienas

jų apdovanotas įsimintinu charakteriu. Jį išryškina melas. Johnny Deppo suvaidintas Ratčetas apsimeta pradedančiuoju meno prekiautoju, bet tai tik paryškina jo niekšišką prigimtį, Michelle Pfeiffer Karolina vaidina turtingų vyrų medžiotoją, bet kiekvienas moters gestas ar žvilgsnis išduoda isterišką, apsėstą moterį... Tik Puaro neapsimetinėja, todėl jis ir mato, kas slypi už Willemo Dafoe mokslininko, Penelope Cruz misionierės, Judi Dench rusų kunigaikštienės ar Dereko Jakobi liokajaus. Režisierius kiekvienam aktoriui duoda progą suvaidinti įsimintinus stambius planus, kurie tik pabrėžia iš šių dienų reginio išnykusį stiliaus jausmą. Laimei, Branagh jo turi su kaupu. Ir išnaudojo ne visą. Sprendžiant iš replikos, kuri nuskamba Brodo geležinkelio stotyje, čia išlipusio Puaro laukia nuotykių tęsinys.

Rodo TV

Tiesiog žmonės

Nenustebčiau, jei pernai „Scanoramą“ atidariusį Szabolcsa Hajdu filmą „**Šeimos šventė**“ (**LRT Kultūra, 22 d. 22.10**) kuris nors žiūrovas palaikytu dokumentiniu. Ankštame režisieriaus bute nufilmuotas pasakojimas apie dviejų šeimų susitikimą atrodo labai tikroviškas. Prieš metus Ernela, Albertas ir dešimtmetė jų duktė Laura išvyko iš Vengrijos į Škotiją ieškoti geresnio gyvenimo, tačiau nepritapo svetimoje šalyje. Vieną naktį jie pasibeldžia į vyresniosios Erielos sesers Esteros duris. Estera, kuriai sekasi daug geriau, gyvena su vyru Farkašu (jį suvaidino pats režisierius) ir penkiamečiu sūneliu. Abi šeimos niekad nebuvo vieningos, bet Ernela džiaugiasi susitikimu. Kaip ilgai jie ištvers kartu? Režisierius prismaigstė filmą tikslių replikų, gestų, frazių, atsisakė tradicinės dramaturgijos. Jis rodo, kad šeimos kalba skirtingomis kalbomis. Filmo kūrėjai klausia, ar ne per dažnai kaltę už savo nesėkmes stengiamės suversti artimiesiems, ar neprojektuojame į juos savo pykčio ir baimių?

Davido O. Russello filmas „**Džoja**“ (**TV3, 18 d. 21 val.**) grįstas tikrais faktais ir pasakoja apie moterį, kuri „išrado“ grindų šepetį su šluoste, liaudiškai vadinamą „mop“. Šią moterį suvaidino Jennifer Lawrence. Jos herojė 10-ajame dešimtmetyje

„Grafienė iš Honkongo“

didvyriškai bandė sukurti nuosavą verslą. Džojai teko nugalėti skurdą, šeimos problemas, visuotinį seksizmą ir išdavystę. Kaip supratote, tai dar viena stiprios moters, kuri tapo turtinga, istorija. Tokias mėgsta ne tik amerikiečiai, todėl nenuostabu, kad filme vaidina geri aktoriai Robertas De Niro, Bradley’s Cooperis, Isabelle Rossellini ar Diana Ladd. Jie mėgsta vaidinti paprastus žmones.

Tikrais faktais grindžiamas ir Chriso Brinkerio filmas „**Nusikaltėlių šalis**“ (**LNK, 22 d. 22.30**). Ši istorija taip pat gana paprasta: detektyvas (Willem Dafoe) suima samdomą žudiką (Matt Dillon), kuris priverstas tapti detektyvo informatoriumi. Kai nusikaltėliai

nusprendžia juos nužudyti, abu vyrai turi suvienyti jėgas ir sunaikinti gaują.

Įtariu, kad Georges’as Lautneras taip pat neišgalvojo „**Profesionalo**“ (**TV1, šįvakar, 17 d. 22.50**) istorijos. Tačiau 1981-aisiais, kai jis kūrė filmą, tikri faktai dar nebuvo reklamos variklis. Kas rytą žiūrėdamas „France 24“ žinias suprantu, kad filmas vis dar aktualus, nes prancūzai iki šiol daug dėmesio skiria viskam, kas vyksta Afrikoje. „Profesionalo“ herojus slapstasis agentas Žoslenas gauna užduotį nužudyti vienos Afrikos šalies prezidentą. Bet staiga pasikeičia politinė situacija ir agentas išduodamas afrikiečiams. Pabėgęs iš kalėjimo, Jeano-Paulio Belmondo herojus grįžta į tėvynę

turėdamas vienintelį tikslą – įvykdyti užduotį, nes prezidentas atvyksta oficialaus vizito į Prancūziją.

Jei matėte ne vieną panašaus siužeto amerikiečių filmą, „Profesionalas“ nustebins savo ironiška intonacija, komiškais veiksmo posūkiais, aukštyn kojom apverstais filmų apie superdidvyrius triukais, juolab bus galima pasigrožėti Belmondo.

Seni filmai tuo ir žavūs, kad jais gali grožėtis nekreipdamas dėmesio į naivius siužetus. Toks ir paskutinis didžiojo Charleso Chaplino filmas „**Grafienė iš Honkongo**“ (**LRT Kultūra, 18 d. 21 val.**). Chaplinas jį sukūrė 1967-aisiais. Filmo herojė yra Nataša Aleksandrova. Kai jai buvo keturiolika, kartu su tėvais mergaitė pabėgo iš Rusijos į Kiniją. Honkonge Nataša verčiasi šokdama klubuose. Staiga ji pamato galimybę pakeisti gyvenimą. Bet amerikiečių diplomatas Ogdenas, aptikęs pasislėpusią jo kajutėje merginą, visais būdais stengiasi Natašos atsikratyti. Neseniai jis paskirtas pasiuntiniu, namuose laukia žmona, tad visas filmas bus tarp pagrindinių personažų kylančių komiškų situacijų rinkinys. „Grafienė iš Honkongo“ – tikrai ne pats geriausias Chaplino filmas. Kurtas po ilgos pertraukos ir dar vieniintelis spalvotas, jis atvirai senamadiškas ir todėl atrodo naivesnis nei yra iš tikrųjų. Prisimenu gausius reportažus iš Chaplino filmavimo aikštelės, garsias kalbas apie jo sugrįžimą į kiną, didžiules viltis ir

daugybę fotografijų, kuriuose buvo užfiksuoti Sophia Loren ir Marlonas Brando. Dabar jie, matyt, atrodys dar gražesni, kaip ir sentimentali filme skambanti Chaplino muzika.

Tačiau greičiausiai sensta filmai apie ateitį, nes jos nuspėti neįmanoma. Vis dėlto užmeskite akį į pernykštį Colmo McCarthy filmą „**Naujoji karta 2**“ (**LNK, 19 d. 00.20**). Jis skamba visai simboliškai. Pasaulių karas nesibaigė. Planetoje siaučia baisus virusas. Žmonės puldinėja infekuotieji, žmonija atsidūrė ties išnykimo riba. Vienintelė viltis – antroji infekuotųjų zombių karta. Jie pavojingi, nes į žmogų reaguoja gausiomis seilėmis ir kalenančiais dantimis, bet turi fenomenalų, žmones gerokai lenkiantį intelektą. Jie – raktas sukurti gelbstinčią vakciną, kuri yra didžiausias daktarės (Glenn Close) rūpestis. Todėl infekuotųjų vaikai saugomi bunkeryje nuo ryšių su išoriniu pasauliu.

Ankstesnių filmų apie zombius autoriams rūpėjo klausimas, kaip išgyventi pasaulyje kartu su siaubą keliančiais Kityais. McCarthy ir Mike’as Carey, pagal kurio knygą filmas ir sukurtas, klausia, kas bus toliau, kai žmonių nebeliks, kai žmonija pasibaigs. Vietoj specialiųjų efektų jie rodo filme Pripetę ir kitas drono nufilmuotas Černobylio apylinkes, kuriose vis dar gyvena paprasti žmonės.

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

XX a. Lietuvos dailės ekspozicija

Paroda „*Académie de Vilna* – Vilniaus piešimo mokykla“

Paroda „Vilnius. Topophilia“ (suformuota iš advokatų kontoros „Ellex Valiunas“ kolekcijos)

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai

Lietuvos dailė XVI–XIX a.

Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai

XIX–XX a. čekų dailės paroda „Banko „Česká Spořitelna“ kolekcijos šedevrai“

Radvilų rūmai

Vilniaus g. 24

Paroda „Bronisław Piłsudski (1866–1918) – etnografas ir muziejininkas“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Paroda „Vaikų pasaulis. XVIII–XX a.“

Vytauto Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija

Paroda „Vytautas Kasiulis (1918–1995).

Viena–Breisgau Freiburgas–Paryžius“ iki 19 d. – paroda „Henrikas Šalkauskas (1925–1979). Mažoji retrospektyva“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Arsenalo g. 1

Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a.

Lietuvių liaudies menas; Kryždirbystė iki 19 d. – teatro kostiumų paroda „Mataičių teatras tautos istorijos ir kultūros keliuose“ iki 19 d. – Arūno Eduardo Paslaičio Lietuvos dvarų piešinių, sukurtų 2007–2017 m., paroda „Dvarų keliais“

Arsenalo g. 3

Lietuvos archeologija

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20

Vilniaus gynybinės sienos istorijos ir ginkluotės ekspozicija

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Tarptautinė paroda „Lietuvos krikštas. Voiccho Gersono paveikslas“

Paroda „Ekspوناتai. 2016–2017 m. dovantos ir įsigytos vertybės“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

„Nuo mamuto ilties iki safyrų aukso apsuose: Aleksandras Šepkus“

Paroda „Užtarėjai ir globėjai. Restauruoti paveikslai iš Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Giedriaus Jonaičio paroda „Mano istorijos“ iki 19 d. – projekto „Jaunojo tapytojo prizas“ finalininkų paroda

VDA tekstilės galerija „Artifex“

Gaono g. 1

Andriaus Zakarausko personalinė paroda „Bodybuilding“

VDA galerija „ARgenTum“

Latako g. 2

iki 18 d. – Ievos Sadauskaitės juvelyrikos paroda „Atgal į širdį“

A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinyς“ *Dominikonų g. 15* Dailininkų Tamošaičių kūryba

XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai

Šiuolaikinio meno centras

Vokiečių g. 2

Liam Gillick paroda „Šviesos nėra ryškesnės centre“

Arturo Bumšteino solo paroda

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

iki 25 d. – Tado Gindrėno paroda „Vietos dvasia (*genius loci*) ir jos pavidalai“ Laimos Milkintės ir Andriaus Ermino paroda „(Ne)matymai“

„Prospekto“ fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Gintauto Trimako fotografijų paroda

„Išėjimai“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

Pauliaus Normanto fotografijų paroda „Išdžiūstantys šaltiniai“

Galerija „Vartai“

Vilniaus g. 39

iki 24 d. – Vajiko Chachkhiani (Gruzija) paroda „Pabaigos be pabaigos“

Galerija „Aidas“

A. Jakšto g. 9

Lenos Chvičijos paroda „Ant tilto“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

10-oji tarptautinė tekstilės miniatiūrų bienalė „Etno“

Dailininkų sąjungos galerija

Vokiečių g. 2

nuo 17 d. – edukacinė paroda „Žaidimų galerija. Išrinktieji“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

Dianos Radavičiūtės ir Vytenio Lingio paroda „Kita tamsos pusė“

Pylimo galerija

Pylimo g. 30

Virginijaus Tamošiuno tapybos paroda „NuoDėmės“

AV17 galerija

Totorių g. 5

Julijos Pociūtės paroda „Linija“

LTMKS projektų erdvė „Sodų 4“

Sodų g. 4-32

iki 24 d. – Dorotos Gawėdos ir Eglės Kulbokaitės projekto „Ygrg150: le musée menteur“ paroda

„The Rooster Gallery“

Gynėjų g. 14

Kristinos Ališauskaitės tapybos paroda „Įmanomos tikrovės“

Jono Meko vizualiųjų menų centras

Malūnų g. 8

Beno Šarkos paroda „Rojus smegenų žievės peizažuose“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

Iljos Bereznicko paroda „Baubui – 30!“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Ramūno Danisevičiaus paroda „Likę“

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras

Naugarduko g. 10/2

Paroda „Nechama“, skirta Nechamos Lifšicaitės ir Vilniaus geto atminimui

Paroda „Jehuda Penas ir jo mokiniai“

Lietuvos nacionalinė UNESCO galerija

Šv. Jono g. 11

Arturo Valiaugos fotografijų paroda „J. Bobrovskio Lietuva: abipus Nemuno, tarp Rytų ir Vakarų“

„Galera“

Užupio g. 2A

iki 27 d. – Edvino Mikulskio darbų paroda

„Disonansas: pasidavimo strategijos“

Grafo galerija

Trakų g. 14

Paroda „Geriau negu...“

Rašytojų klubas

K. Sirvydo g. 6

Birutės Jočiūnaitės-Cvirkienės tapybos paroda „Žmogus ir dvasia“

Čiurlionio namai

Savičiaus g. 11

Paroda „Brolių Juškų įkvėpti – Vida ir Arūnas Sniečkai“

„Skalvijos“ kino centras

Goštauto g. 2/15

iki 19 d. – Sigutės Barniškytės-Kidd tapybos paroda „Miškas. Druskininkai – Twin Peaks“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

Jūratės Bučmytės ir Alberto Krajinsko akvarelių paroda „Pokalbis su Čiurlioniu“

Paroda „Tixe“

Vitražo iš Kauno Švč. Sakramento bažnyčios paroda „Sugrįžęs į šviesą. Trapaus kūrinio istorija“

nuo 24 d. – paroda-instaliacija-akcija „Lab-dariai.lt. Tarpukario dailės ir kultūros istorijos bei mecenatystės skerspjūviai“

M. Žilinsko dailės galerija

Nepriklausomybės a. 12

Tarptautinė paroda „Šiuolaikinis prancūzų ekspresionizmas ir ne tik“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Bendruomenių platformos „Mažosios istorijos“ paroda „Didžioji pramonė“

Antano Obcarsko paroda (parodų ciklas „Lūžio kartos vardai“)

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

Paroda „Prieš vakar. Išnarplioti“

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

Paroda „Ne muziejus...“

„Post“ galerija

Laisvės al. 51a

Tomo Martišauskio paroda „Habas“

VDU menų galerija „101“

Muitinės g. 7

iki 21 d. – Romualdo Požerskio fotografijų paroda „Neramūs keliautojai“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Paroda „Pranas Domšaitis (1880–1965). Nematyti kūriniai“

Paroda „Kelionė į saulę. Ernestas Mollenhaueris Nidos dailininkų kolonijoje“

Baroti galerija

Aukštoji g. 3/3a

Isroildžono Baroti paroda „(Inte)gracija“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

Paroda „Mazgas – jūra 2017“

ŠIAULIAI

„Laiptų galerija“

Zemaitės g. 83

nuo 17 d. – „Šiuolaikinė latvių akvarelė“

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

Šiuolaikinio meno festivalis „Virus ’22“

„7md“ rekomenduoja

Dailė

Veronika Šleivytė (1906–1998) fotografijos tyrinėtojams yra atradimas. Po grafikės ir tapytojos mirties liko lagaminas, prigrūstas nuotraukų, kurios pasakoja daug asmeninių ir kultūrinių istorijų, dalis jų nenormatyvinės, rodančios savęs pažinimo pastangas. Lapkričio 2 d. – gruodžio 20 d. Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (atriume, V a.) veikianti paroda „Vėros Šleivytės gyvenimo filma“ gali tapti proga susipažinti su šia nauja, intriguojančia heroje.

Muzika

Tęsiasi Penktasis Vilniaus fortepijono festivalis „Pakeleiviai“. Lapkričio 18 d. 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje su Lietuvos kameriniu orkestru muzikuoja scenos įžymybė – pianistas, dirigentas, pedagogas maestro Andrea Bonatta. Šiuo metu jis yra Ferenco Liszto konkurso Utrechte patarėjas meno klausimais, Šanchajaus konservatorijos garbės profesorius ir Fortepijono akademijos Epane (Piano Academy-Eppan) įkūrėjas ir direktorius. Daugelį metų A. Bonatta groja Mozarto koncertus nuo fortepijono diriguodamas orkestrui, o kartu jo, kaip dirigento, kūrybinėje biografijoje – didelis simfoninių kūrinių repertuaras. Šį vakarą filharmonijoje karaliaus Mozartas! Lietuvos kameriniam orkestrui A. Bonatta diriguos Simfoniją Nr. 38 D-dur, KV 504 („Prahos“), o vakarą pradės Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 9 Es-dur, KV 271 („Jenamy“).

Teatras

Lapkričio 25, 26 d. 16 val. Lietuvos nacionaliniame dramos teatre, Mažoje salėje, – „Dreamland“ premjera. Dokumentinį spektaklį, kurio scenoje išvysite ne aktorius, o Lietuvoje gyvenančius imigrantus iš Artimųjų Rytų, Turkijos, Afganistano, Rusijos, stato jaunosios kartos režisierius Mantas Jančiauskas. „Dreamland“ – tai spektaklis apie migraciją. Tik ne tą, kuri apibrėžiama žodynuose ir enciklopedijose, o tą, kurią patiriame kiekvienas.

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras

17 d. 18.30 – G. Kuprevičiaus „ČIURLIONIS“.

Dir. – J.M. Jauniškis

18 d. 18.30 – G. Verdi „TRAVIATA“.

Dir. – J. Geniušas

19 d. 12 val. – B. Pawlowskio „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“. Dir. – A. Šulčys

Nacionalinis dramos teatras

Didžioji salė

21 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „DIDIS BLOGIS“. Rež. – A. Schillingas

22 d. 18.30 – A. Čechovo „TRYŠ SESERYS“. Rež. – Y. Ross

25 d. 18.30 – Th. Bernhardo „DIDVYRIŲ AIKŠTĖ“. Rež., scenogr. ir šviesų dail. – K. Lupa

Mažoji salė

25, 26 d. 16 val. – PREMIJERA! „DREAMLAND“. Rež. – M. Jančiauskas

Studija

24 d. 13, 19 d. – I. Šeinius „KUPRELIS“. Insc. aut. – A. Vozbutas, rež. – P. Markevičius

Valstybinis jaunimo teatras

18 d. 18 val. – R. Thomas „AŠTUNIOS MYLINČIOS MOTERYS“. Rež. – B. Latėnas

19 d. 12 val. – „KARLSONAS, KURIS GYVENA ANT STOGO...“. Rež. – E. Jaras

Salė 99

18 d. 12, 14 val. – „KAKĖ MAKĖ“ (pagal L. Žutautės knygas vaikams). Insc. aut. ir rež. – V. Kuklytė

21, 22 d. 18 val. – „APSĖDIMAS“. Rež. – P. Makauskas

Vilniaus mažasis teatras

17 d. 12, 14 val. – teatralizuota ekskursija po Vilniaus mažąjį teatrą

17 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Rež. statytojas – R. Tuminas, rež. – A. Dapšys

18 d. 16 val. – „KELIONĖ BE BAGAŽO“. Rež. – B. Latėnas

18 d. 18.30 – Th. Bernhardo „MINETIS“. Rež. – R. Tuminas

19 d. 12 val. – „MAMA KATINAS“. Rež. – E. Jaras

„Menų spaustuvė“

17 d. 20 val. *Juodojoje salėje* – „NUTOLĘ TOLIAI“ (pagal P. Širvį). Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“) 17 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „KELIONĖ NAMO“. Rež. – V. Bareikis (urbanistinio šokio teatras „Low Air“) 18 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „ARABIŠKA NAKTIS“. Rež. – C. Graužinis (teatras „ce-zario grupė“) 18 d. 19 val. *Kišeninėje salėje* – D. Statkevičienės „8 MINUTĖS“. Rež. – S. Pikturnaitė 19 d. 16 val. *Juodojoje salėje* – „TĖČIO PA-SAKA“. Rež. – A. Kirvela ir J. Tertelis (teatro laboratorija „Atviras ratas“ ir kūrybinė stu-dija „PetPunk“) 20 d. 12 val. *Kišeninėje salėje* – „Pasakų pir-madieniai mažyliams“. Pasakas seka S. Degutytė („Stalo teatras“) 21 d. 18.30 *Kišeninėje salėje* – „BRANGIOJI MOKYTOJA“. Rež. – I. Stundžytė (teatras „Atviras ratas“) 22 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – spektaklis-koncertas „NEIŠMOKTOS PAMOKOS“. Rež. ir pjesės aut. – A. Špilevojus 22 d. 18.30 *Kišeninėje salėje* – pjesės „CV, arba kas aš esu“ pristatymas (teatro labo-ratorija „Atviras ratas“) 23 d. 18.30 *Studijoje II* – „(NE)VYKĖLIS“ (pagal E. Limonovo „Nevykėlio dieneraštį“). Rež. – A. Areima (Artūro Areimos teatras) 24 d. 18.30 *Juodojoje salėje* – „TERORISTAS“. Rež. – G. Aleksa (teatras „Atviras ratas“)

KAUNAS

Nacionalinis Kauno dramos teatras 17 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – Th. Manno „FJORENCA“. Rež. – J. Vaitkus 17 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – H. Ibseno „KAI MIRĘ NUBUSIM“. Rež. – M. Klimaitė 18 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – W. Shakes-peare'o „HAMLETAS“. Rež. – V. Bareikis 19 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – „LABAS, LAPEI“. Rež. – E. Kižaitė 19 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – G. Laba-nauskaitės „ŽALGIRĖS“. Rež. – V. Bareikis 21 d. 18 val. *Rūtos salėje* – R. Gary „AUŠROS PAŽADAS“. Inscenizacijos aut. ir rež. – A. Sunklodaitė 21, 22 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – A. Čechovo „PALATA“. Insc. aut. ir rež. – R. Kazlas 22 d. 18 val. *Mažojoje salėje* – N. De Pon-charra „Žiurkiagalviai“. Rež. – V. Masalskis (Klaipėdos jaunimo teatras) 23 d. 18 val. *Rūtos salėje* – J. Dell ir G. Sibley-ras „TEGYVUOJA BUŠONAS!“ Rež. – R. Vitkaitis 24 d. 11 val. *Rūtos salėje* – šiuolaikinis šokis su Kauno šokio teatru „Aura“

Kauno valstybinis muzikinis teatras 18, 19 d. 18 val. – PREMJERA! J. Strausso „KITA PELENĖS ISTORIJA“. Choreogr. ir insc. aut. – G. Santucci (Italija). Dir. – V. Visockis, scenogr. – A. Šimonis, kost. ir grimo dail. – V. Insodienė 22, 23 d. 18 val. – F. Wildhorno „GRAFAS MONTEKRISTAS“ (pagal A. Dumas ro-maną). Dir. – J. Janulevičius 24 d. 18 val. – „TRAVIATA“ (projektas su Estijos „PromFest“)

Kauno kamerinis teatras

17, 18 d. 18 val. – M. McDonagho „PAGALVI-NIS“. Rež. – G. Varnas 18 d. 12, 14.30 val. – „Pojųčių ritualas mote-rims „ATVIRA ODA“ 19 d. 16, 19 val. – „ŠOKIS DELHI“. Rež. – O. Koršunovas (OKT) 22, 23 d. 18 val. – M. Jones „AKMENYS JO KIŠENĖSE“. Rež. – B.G. Padegimas

Kauno lėlių teatras

18 d. 12 val. – „ŽIRAFA SU KOJINĖMIS“. Rež. – G. Radvilavičiūtė

19 d. 12 val. – „ZUIKIO KAPRIZAI“. Rež. – A. Stankevičius 25 d. 12 val. – „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“. Aut. ir rež. – O. Žiugžda

KLAIPĖDA

Klaipėdos valstybinis dramos teatras 17 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – K. Dragunska-jos „LUNAČIARSKIO LUNAPARKAS“. Rež. – D. Rabašauskas 18 d. 18.30 *Didžiojoje salėje* – G. Grajausko „MERGAITĖ, KURIOS BIJOJO DIEVAS“. Rež. – J. Vaitkus 19 d. 17 val. *Didžiojoje salėje* – A. Juozaičio „KARALIENĖ LUIZĖ“. Rež. – G. Padegimas 21 d. 18.30 *Didžiojoje salėje* – P. Zelenkos „PAPRASTOS BEPROTYBĖS ISTORIJOS“. Rež. – D. Rabašauskas 22 d. 18.30 *Didžiojoje salėje* – I. Vyrypajevo „GIRTI“. Rež. – L. Vaskova 24 d. 18.30 *Didžiojoje salėje* – PREMJERA! A. Stasiuko „NAKTIS“. Rež. – A. Jankevičius

Klaipėdos muzikinis teatras 17 d. 19 val. *Palangos koncertų salėje* – R. Leoncavallo „PAJACAI“. Rež. – D. Ibelhauptaitė 23 d. 19 val. *Žvejų rūmuose* – F. Wildhorno „BONI IR KLAIDAS“

ŠIAULIAI

Šiaulių dramos teatras 17 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – „PAMOKA“ (pa-gal E. Ionesco pjesę). Rež. – A. Gornatkevi-čius (LMTA IV vaidybos ir režisūros kursų studentų darbas) 18 d. 18 val. *Mažojoje salėje* – „VISU GREI-ČIU ATGALI“ (pagal P. Nottle pjesę „Dvi poniutės pakeliui į Šiaurę“). Rež. – A. Lebeliūnas

PANEVĖŽYS

Juozo Miltinio dramos teatras 17 d. 18 val. – A. Hacketto, F. Goodrich „VI-SADA TAVO. ANA FRANK“. Rež. – V. Jevsejevas 18 d. 18 val. – G. Grekovo „HANANA, KEL-KIS IR EIK“. Rež. – R. Augustinas A. 19 d. 12 val. – S. Maršako „KATĖS NAMAI“. Rež. – V. Mazūras 19 d. 18 val. – L. Gersche's „LAISVI DRUGE-LIAI“. Rež. – D. Kazlauskas

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija 19 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – teatralizuotas koncertas visai šeimai „Svečiuose – animacinių filmų herojai“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Dir. – M. Staškus *Penktasis Vilniaus fortepijono festivalis „Pakeleiviai“* 18 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – „Fortepijono ir batutos maes-tro“. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistas ir dirigentas A. Bonatta (fortepijonas, Ita-lija). Programoje W.A. Mozarto kūriniai 19 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – trigubas rečitalis „Trys pia-nistų kartos: pedagogai ir jų auklėtiniai“. I. Vered (fortepijonas, Izraelis), S. Starce-vich (fortepijonas, JAV), T. Teo (fortepijo-nas, Kanada). Programoje J.S. Bacho, F. Mendelssohno, J. Brahms'o, S. Rachmani-novo, N. Kapustino kūriniai 21 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Di-džiojoje salėje*, – dvigubas rečitalis „Ne-sustabdys žvaigždžių kilimo“. K. Miura (fortepijonas, Japonija), Sz. Nehringas (for-tepijonas, Lenkija). Programoje J.S. Bacho– F. Busoni, F. Mendelssohno–Bartholdy, P. Čaikovskio–M. Pletniovo, K. Szymanows-kio, F. Chopino kūriniai

23 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – rečitalis „Romantikų puota“. B. Chamayou (fortepijonas, Prancūzija). Programoje F. Mendelssohno–Bartoldy– F. Liszto, F. Schuberto–F. Liszto, R. Schu-manno–F. Liszto, R. Wagnerio–F. Liszto, G. Verdi–F. Liszto ir kt. kūriniai

Lietuvos muzikų rėmimo fondas

22 d. 17.30 *S. Vainiūno namuose* – pianistų S. Beatričės ir D. Kepežinsko kūrybos vaka-ras. Dalyvauja M. Žemaitis (baritonas) 20 d. 13 val. *Vieksnių Šv. Jono Krikštytojo parapijos vaikų dienos centre, 17.30 Mažeikių politechnikos mokyklos Vieksnių skyriaus salėje*, 15 val. *Vieksnių Vinco Deniušo meno mokykloje* – I. Zelenkauskaitė (sopranas) ir A. Malikėnas (baritonas), pianistė O. Taš-kinaitė, muzikologas V. Juodpusis, Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorė L. Stulgienė

VILNIUS

Kongresų rūmai

24 d. 19 val. – J. Novikova (sopranas), Lietu-vos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius. Programoje Ch. Gounod, G. Donizetti, G. Verdi, J. Massenet, G. Puccini, R. Strauss'o kūriniai

Šv. Jonų bažnyčia

18 d. 18 val. – Aušros ir Vidos Pinkevičių koncertas „Fantasia Chromatica“. Progra-moje J.S. Bach'o, J.P. Sweelinco, F. Men-delssohno, W.A. Mozarto kūriniai

Bernardinų bažnyčia

24 d. 19 val. – choro „Langas“ koncertas, skir-tas vadovės R. Kraucevičiūtės 60-mečiui. Pro-gramoje O. Gjeilo, V. Augustino, A. Martinaičio, D. Zakaro, S. Rachmaninovo, T. Jašvili kūriniai

Vaidilos teatras

19 d. 18 val. – E.T. Tawaststjerna (fortepijonas, Suomija). Programoje K. Saariaho, F. Cho-pino, M. Lindbergo, J. Sibelijaus kūriniai

Vilniaus paveikslų galerija

18 d. 18 val. – „Muzikiniai štrichai Prahos portretui“. Koncertuoja R. Dzimidaitė (so-pranas), S. Zubovienė (fortepijonas), R. Zubovas (fortepijonas. Programoje B. Smetanos, A. Dvořáko, A. Hábos, V. Jaku-bėno irkt. kūriniai

Vilniaus rotušė

21 d. 18 val. – koncertas-minėjimas „Ga-brieliiui Landsbergiui-Žemkalniui –165“. Dalyvauja V. Daujotytė, V. Landsbergis, A. Kriškščiūnaitė (sopranas), choras „Aidija“ (dir. ir meno vad. R. Gražinis), R. Zubovas (fortepijonas)

M. Mažvydo biblioteka

17 d. 16 val. – susitikimas-diskusija su kom-pozioriumi G. Kuprevičiumi. Diskusiją veda D. Kučinskas

Vakarai

VILNIUS

Rašytojų klubas

17 d. 17 val. – K. Sajos autorinis kūrybos vakaras. Kartu su autoriumi dalyvauja reži-sierius G. Lukšas, V. Babravičius (Simas)

Atviros Lietuvos fondas

24 d. 16 val. – S. Medvedevo pranešimas ir diskusija „Neoimperinė Putino Rusija ir Europa“ ir knygos „Krymo periodo parkas. Trečiosios kadencijos kronikos“ pristaty-mas. Pokalbį moderuoja A. Švedas

Valdovų rūmai

21 d. 18 val. – R. Lelekauskaitės paskaita „Voicechas Gersonas ir lietuviški motyvai dailininko kūryboje“

Vilniaus žydų viešoji biblioteka

22 d. 18 val. – video programa „Jozefo Šmito sugrįžimas“. Dalyvauja L. Fleidermanas

Bibliografinės žinios

MENAS

Klaidžiojantys akmenys. Olandų kepurė = *Wandering stones. The Dutchman's cap* : [fotogra-fijų ciklo albumas] / Algirdas Darongauskas ; [sudarytoja ir tekstų autorė Danguolė Ruš-kienė] ; [vertėja Elena Trečiokaitė]. – [Klaipėda] : [Druka], [2017]. – 47, [1] p. : iliustr.. – Tira-žas 250 egz.. – ISBN 978-609-404-247-8

Klodai : grafika, tapyba, skulptūra : [albumas] / [Gražina Oškinytė-Eimanavičienė] ; [ver-tėjai Mantas Jonaitis, Regina Makauskienė, Livija Grajauskienė, Simona Žaranskytė]. – [Palanga] : Palangos kūrybinė grupė „Mostas“, [2017]. – 81, [2] p. : iliustr., portr.. – ISBN 978-609-95537-1-9

Pažangi architektūros paveldo apsauga – misija (ne)jmanoma? : mokslinės-praktinės konfe-rencijos medžiaga, 2016 m. lapkričio 22-23 d. [Kaunas] / sudarė Evelina Karalevičienė, Gytis Oržikauskas, Anželika Vėžienė ... [et al.]. – Kaunas : Arx reklama, 2017. – 160, [1] p., įsk. virš. : iliustr., portr.. – Tiražas 200 egz.. – ISBN 978-609-477-004-3

René André (1867-1942) ir jo epocha – kraštovaizdžio architektūra ir urbanistika. 2017-2018 metų užrašai = *René André (1867-1942) et son époque – l'architecture du paysage et l'urbanisme. Les notes des années 2017-2018* : meniniai vaizdai ir tekstai iš René André ir kitų kūrėjų epochos / [parengė Edouard'o François André klubas Lietuvoje] ; [sudarytojai ir atsakingieji redaktoriai Vaiva Deveikienė, Steponas Deveikis]. – [Vilnius] : Edouard'o François André klubas Lietuvoje, 2017. – 131 p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 200 egz.. – ISBN 978-609-95221-8-0

Žydų teatras tarpukario Lietuvoje : monografija / Ina Pukelytė ; Vytauto Didžiojo universite-tas. – Kaunas : Vytauto Didžiojo universitetas, 2017. – 191, [1] p. : iliustr., faks., portr.. – Ti-ražas 100 egz.. – ISBN 978-609-467-293-4

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Blogio esmė : [romanas] / Luca d'Andrea ; iš italų kalbos vertė Rasa Klioštoraitytė. – Vilnius : Alma littera, 2017. – 414, [1] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-2981-4 (įr.)

Demonas : poema : *Rytų sakmė* : (pateikta rusų ir lietuvių kalba) / M.L. Lermontovas [i.e. M.J. Lermontovas] ; [vertė Marija Rutkauskaitė]. – [Kaunas] : [Lisaura], 2017. – 65, [1] p. : portr.. – Tiražas 22 egz.. – ISBN 978-609-8217-00-1 (įr.)

Dirbtinis kvėpavimas : eilėraščiai / Aidas Marčėnas. – Vilnius : Apostrofa, 2017. – 186, [12] p.. – Tiražas 600 egz.. – ISBN 978-609-8205-07-7

Fakelas ausyje : gyvenimo istorija, 1921-1931 : [autobiografinis romanas] / Elias Canetti ; iš vokiečių kalbos vertė Austėja Merkevičiūtė. – Vilnius : Sofoklis, 2017. – 380, [4] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-444-225-4 (įr.)

Gib a kuk = Žvilgtelek : pokalbiai Olgos ir Grigorijaus Kanovičių namuose / Rūta Oginskaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2017. – 309, [3] p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-466-271-3 (įr.)

Kaip paukštis vėtroj... : [eilėraščiai] / Marė Lyda Voroneckaja. – Klaipėda : Druka, 2017. – 95, [1] p. : portr.. – Tiražas 400 egz.. – ISBN 978-609-404-243-0

Kalnas tarp mūsų : [romanas] / Charles Martin ; iš anglų kalbos vertė Ieva Albertavičienė. – Vilnius : Vaga, 2017. – 350, [2] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-5-415-02411-7 (įr.)

Keturiasdešimt meilės taisyklių : romanas / Elif Shafak ; iš anglų kalbos vertė Rasa Draz-dauskienė. – Vilnius : Tyto alba, 2017. – 399, [1] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-9986-16-915-4 (įr.)

Mažų stebuklų kavinė : romanas / Nicolas Barreau ; iš vokiečių kalbos vertė Lina Žukauskaitė. – Vilnius : Sofoklis, 2017. – 254, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-444-230-8 (įr.)

Nakties valdovas : romanas / David Morrell ; iš anglų kalbos vertė Vytautas Petrukaitis. – Vilnius : Alma littera, 2017. – 325, [3] p.. – Tiražas 1800 egz.. – ISBN 978-609-01-2949-4 (įr.)

Pasakojimo pramanai : Nijolė Keršytė ; Vilniaus universitetas, Lietuvos kultūros tyrimų institutas. – Vilnius : Vilniaus universitetas : Vilniaus universiteto leidykla, 2016. – 509, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-459-798-5

Pietinia kronikas : popromanas / Rimantas Kmita ; iliustracijos Liudo Parulskio. – Vilnius : Tyto alba, 2017. – 367, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 1500 egz. (papild.). – ISBN 978-609-466-210-2 (įr.)

Prisimink, kai išauš rytojus : romanas / Erika Amber. – Vilnius : Alma littera, 2017. – 388, [2] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-2995-1 (įr.)

Stebuklas : [romanas] / R.J. Palacio ; iš anglų kalbos vertė Zita Marienė. – Vilnius : Alma lit-tera, 2017. – 341, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-01-2987-6 (įr.)

Šėšelio sesuo : Star istorija : romanas / Lucinda Riley ; iš anglų kalbos vertė Kristina Mi-liūnienė. – Vilnius : Tyto alba, 2017. – 622, [1] p.. – Tiražas 3500 egz.. – ISBN 978-609-466-262-1 (įr.)

Vėjo nublokšti : [romanas] / Margaret Mitchell ; iš anglų kalbos vertė Vilmantas Vilkončius. – Vilnius : Alma littera, 2017. – . – (Įr.)

D. 1. – 2017. – 637, [3] p. – („Pegaso“ kolekcija, ISSN 2351-5236 ; 15). – Tiražas 5000 egz.. – ISBN 978-609-01-3014-8

Višta strimelės galva / Rūta Vanagaitė. – Vilnius : Alma littera, 2017. – 278, [2] p.. – Tiražas 15 000 egz.. – ISBN 978-609-01-3011-7

XX amžiaus lietuvių literatūra. Europos katastrofos laikas: nacmečio literatūra : pas-kaitų konspektas, pagrindinės temos, šaltiniai studijoms : mokomoji medžiaga / Rita Tūtlytė ; Vilniaus universitetas, Filologijos fakultetas. – Vilnius : Vilniaus universite-tas : Vilniaus universiteto leidykla, 2017. – 118, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-459-848-7

PARENGĖ ALDONA BARODICAITĖ. REDAGAVO GRAŽINA KUBILIENĖ. LIETUVOS NAC. M. MAŽVYDO B-KA. BIBLIOGRAFIJOS IR KNYGOTYROS CENTRAS

